

MARIBOR

KATEDRA

Studentski list Maribor, 05. 06. 1973 Letnik XIII. številka 10

Dr. ALEKSANDRA KORNHAUSER:

»Ena univerza je dovolj...«

... visoko šolstvo v Sloveniji naj se razvije v policentrično strukturo. V sedanjih prizadevanjih gre v bistvu za bicentrizem, težiti pa moramo k policentризmu. Univerzo je treba definirati kot vsklajevalni faktor:

1. rednega in dopolnilnega izobraževanja in
2. INTERESOV VSEGA SLOVENSKEGA VISOKEGA ŠOLSTVA.“ (podčrtal J. Z.).

(S seje univerzitetnega sveta, ki je bila 11. aprila 1973 v Ljubljani).

„Nato je vstal (na isti seji sveta) L. Šešerko – edini od študentov, ki je kaj povedal. – Ljubljansko univerzo je upravičeno označil kot nepopolno, tako spoznavno kot socialno. Zapreti šolstvo v eno institucijo pomeni ljubljansko hierarhijo prenesti še na ostalo visoko šolstvo, kar je v bistvu unicentrizem, ne pa policentrizem.“ (Tribuna, 14. maja 1973).

„Dovolite, da se najprej predstavim: sem Jože Zagožen, predsednik Izvršnega odbora skupnosti študentov. Ni moj namen, tov. Kraigher, da bi vam zopet na dolgo in široko razlagal stališča, ki opredeljujejo naš odnos do pravkar obravnavane tematike.

Takrat, ko ste nas v skupščini sprejeli, smo se o teh vprašanjih dodobra pogovorili in, menim, razrešili tudi marsikatero bistveno dilemo, povezano s preraščanjem mariborskega visokošolskega središča v sodoben univerzitetni center. Ob tej priliki ste nam dali jasno vedeti, da smo pravzaprav konzervativci, ker se postavljamo v diametralno nasprotje sodobnim tokovom. Kot zgled ste nam navedli Pariz leta 1968, ko so hoteli študentje povsem reformirati Sorbono. Iskreno smo vam verjeli, tov. Kraigher, verjeli smo vam,

da smo v resnici neki „brezvezni“ stajerski zaplotniki, ki se pač ne razumejo na sodobne teorije o politični nujnosti ali nenujnosti in objektivnih potrebah ustanavljanja novih univerzitetnih središč. Žal pa smo kasneje, ko smo dodobra spoznali vsebino načrtovanih zasnov našega bodočega središča, svoja mnenja in poglede docela spremenili. Čemu? Spoznali smo, da je naš model, ki vam ga je tov. Franci Pivec pravkar razložil, v resnici edinstveni križanec sodobnih tokov in zahtev, ki jih postavljajo pred nas najnovejše ustavne spremembe in najsodobnejša znanstvena spoznanja s tega torišča. Spoznali smo, da temelji zasnovani model predvsem na resničnem in ne le deklariranem samoupravljanju, na tesni povezanosti z gospodarstvom – in to ne le z vidika gospodarskih zbornic, marveč zlasti podjetij neposredno, da omogoča razvoj celovite osebnosti mladega človeka in zagotavlja racionalen in demokratičen način izobraževanja mladega rodu. To pomeni, da smo sprevideli, da imamo, ako upoštevamo tudi ustrezno strukturo proforskega kadra, bržčas vse pogoje za razvoj samostojnega centra. Torej dileme glede vsebine praktično ni več. Odprto ostaja le še vprašanje oblike, ki pa ni bistvena. Gre samo za tablo.

Maloprej ste dejali, da se strinjate s tem, da naj v Mariboru razvijemo samostojno visokošolsko središče, da pa ste proti temu, da bi ga poimenovali z izrazom univerza. To razumem, da ste dejansko samo proti tabli... (Tov. Sergej Kraigher: „Ne gre za tablo, dejal sem le, da je nevarnost za razvoj negativnih odnosov, ki sicer ne bi nastajali, a bi jim ‚tabla‘ ta razvoj omogočala.“ – opomba predsednika skupščine med izvajanjem diskusije J. Z.).

Na zadnjem sestanku skupščine SR Slovenije sta imela s tov. Kornhauserjevo dokaj podobna stališča glede nadaljnega razvoja našega središča. Žal pa je Kornhauserjeva na prejšnji seji

14284 / 92
1972 / 73

univerzitetnega sveta šla še dlje; dejala je, da se zavzema samo za eno slovensko univerzo, ki bi združevala vse visokošolske institucije. Kolega Šešerko, ki je na tem sestanku edini od študentov diskutiral, je zavrnil njena izvajanja s tem, da ona dejansko ne teži po policentričnem razvoju (za razliko, ko Mariboru očita bicentrizem), marveč da stremi po unicentrizmu, se pravi še večjem jačanju sedanje hierarhijske, okostenele in preživele ljubljanske alme mater in za katero ste sami dejali, da bi se marsikateremu njenemu profesorju „postavili lasje pokonci – seveda, če jih še ima – ako bi slišal, da hočemo odpraviti odtujitev univerze od gospodarstva in da se mora z njim tesneje povezati“.

Vidite, tov. Kornhauserjeva želi ravno nasprotno, za kar se je opredeljevala na sestanku v skupščini in za kar ste se zavzemali tudi vi. Resno dvomim o tem, če pravi razlogi takšnih stališč resnično izvirajo samo iz dejstev, ki jih navaja tov. Kornhauserjeva, ali pa je vmes tudi novi sistem financiranja visokega šolstva, ki je pred durmi, in morebiti še kaj . . .

Še eno dejstvo je, ki govori v prid našim zahtevam: povsod po SFRJ ustanavljajo številne nove univerze in to z zdaleč slabšimi tako kadrovske kot tudi materialnimi pogoji, kot je to primer v Mariboru. Kljub temu jim nihče ne nasprotuje. Čemu potlej diskriminacija Maribora, naših hotenj in naših prizadevanj? Znanstveno je dokazano, da se najoptimalneje število študentov, ki naj bi študirali na eni univerzi, giblje od 10 do 15 tisoč. Ljubljana bo to število zdaj zdaj dosegla, mi pa tudi vztrajno rasemo . . . Zatorej praktičnih ovir ni, razlogi, s katerimi zavračajo naša prizadevanja, niso prepričljivo utemeljeni . . . Pri nas je vedno bolj prisoten tudi živ interes študentov, kar je brzkone posledica primitivnega rezoniranja v podjetjih, po katerem je tisti, ki je končal fakulteto, vsaj petkrat pametnejši od onega, ki ima priznano visoko šolo – čeprav bistvenih razlik med njima ni. Tega pa ne smete razumeti, kot da težimo po privilegijah in elitizmu, nasprotno, če ima v zakonu o visokem šolstvu ljubljanska univerza rezerviran bistveno privilegiran položaj, potem težimo v Mariboru samo za pravicami, ki nam po moralnih in drugih kriterijih pripadajo in za katere menimo, da smo zanje prikrajšani. Želimo samo zagotoviti relativno avtonomijo, ki je po drugi strani jasno vezana na obseg organizacije.

Univerzitetni krogi iz Ljubljane trepečejo pred nevarnostjo, da se ne bi kdo zdrznil omajati mita vseslovenskega „hrama učenosti“; gospodov je strah, da bi si kdorkoli drznil poskušati biti njim enak.

To je nevarno brambovstvo, ki se kaže tudi v zadnji gonji, ki so jo pred dnevi uprizorili proti nam v Celju ljudje z ljubljanske univerze . . .

Tov. Kraigher, čez dober teden bo v Ljubljani rep. konference Zveze študentov Slovenije, na kateri bomo pod prvo točko jasno spregovorili tudi o bodoči univerzi v Mariboru. Kolikor poznam sodbe naših in zlasti ljubljanskih delegatov, vam ne morem povsem zagotoviti, da bo na tej konferenci prišlo do popolne podpore vašim mnenjem in stališčem“. (Diskusijski prispevek Jožeta Zagožna na sestanku predsednika skupščine SR Slovenije Sergeja Kraigherja s predstavniki mariborskega visokega šolstva, ki je bila dne 23. maja 1973 v prostorih Združenja MVZ).

Dragi študentje, stvari vam postajajo jasnejše, čeravno vam najverjetneje kristalno čiste ne bodo nikdar. Tudi nam niso. In ne bodo kmalu . . . J. Z.

IZDAJA SKUPŠČINA SKUPNOSTI ŠTUDENTOV MARIBORSKIH VISOKOŠOLSkih ZAVODOV

Ureja uredniški odbor:
glavni in odgovorni urednik: Davorin Kračun
sekretarka uredništva: Nevenka Vetric
uredniški rubrik: Janko Vitežnik, Mirč Pestiček, Dušan Zbašnik, Edvard Pukšič

člani uredniškega odbora so še: Tone Čeh, Bogdan Lipovšek, Jože Zagožen, Tone Cerjak, Slavko Gerič, Milan Lampe, Milan Kerkez, Adrian Grizold, Marija Frankovič in Ivan Oman (periskop)
lektor: Edvard Pukšič

likovni urednik: Bogdan Reichenberg
tehnični urednik: Marjan Hanl
fotografija: Ferdo Rakuša
Katedro sofinancirajo: Združenje visokošolskih zavodov Maribor, IO SŠ MVZ, Kulturna skupnost Slovenije in SO Maribor.
Uredništvo in uprava Ob parku 7. 62000 Maribor, telefon 22-004, tekoči račun 51800-678-81846. Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo.
Cena izvida je 1,00 din (letna naročnina 15,00 din, za ustanove in podjetja 20,00 din). Tiska CP Mariborski tisk, Maribor.

MATERIALNI CENZUS ODSLEJ 1220 DINARJEV!

Materialna komisija pri IO SŠ MVZ in predsedstvo domske skupnosti sta se odločila, da v tem šolskem letu opravi materialni cenzus študentov, ki bivajo v študentskih domovih, anketo o njihovih življenjskih stroških. Pri tem je treba poudariti zlasti to, da gre v tem primeru za prvo uspešno izvedeno tovrstno anketo v Mariboru. Prav tako pri proučevanju rezultata te ankete ne gre zanemarjati dejstva, da je bila zajeta specifična stratifikacija študentske populacije, namreč samo stanovalci študentskih domov, ki pa se po socioloških, regionalnih in študijskih vidikih seveda nekoliko distancirajo od onih, ki stanujejo privatno.

To pa ne pomeni, da je izvajanje takšne študije zamah v prazno, kajti nedvomno obstaja tesna korelacija med življenjskimi pogoji tistih, ki stanujejo doma, oziroma privat, in onih, ki stanujejo v študentskih domovih. Temu v prid pa govori brzkone tudi to, da velik del tistih študentov, ki ne bivajo v domovih, stanuje pri starših in tako njihov materialni status ni ogrožen. Pa tudi na to ne smemo pozabiti, da so v domovih nastanjeni študentje z relativno najneugodnejšim socialnim položajem in bržčas sestavljajo strukturo, ki bi jo po vseh veljavnih kriterijih kazalo najprej obravnavati. Anketne lističe je izpolnilo 71,29 % vseh stanovalcev in 60,29 % stanovalk v študentskih domovih.

Navedeni podatki kažejo na sorazmerno visoko zavest izpolnjevalcev in po drugi strani garantirajo dokajšno ustreznost vzorca objektivnemu stanju.

Kot je sleherna stvar pod soncem nepopolna, tako je bila tudi naša anketa, oziroma vprašanja, ki so jo sestavljala. Vprašanje, ki je zajemalo pregled nad mesečnimi stroški, je bilo namreč delno nepravilno formulirano, kajti glasil bi se moralo pogojno (koliko naj bi bili tvoji mesečni stroški), ne pa sestavljeno direktno, saj je prišlo celo do tako paradoksalnih odgovorov, da so mnogi študentje prikazali stroške daleč višje od dohodka.

Eden izmed bistvenih elementov ankete je bila anonimnost, s katero smo dosegli, da so odgovori ustrezali dejanskemu stanju. Tako se je dogajalo, da so študentje vpisovali tiste zneske, za katere so menili, da bi jih potrebovali za normalno preživljanje; medtem ko so dohodke vpisovali dejanske, se pravi tiste, ki jih dobijo na dlan.

Pol leta pred izvajanjem naše ankete so podobno opravili tudi v Ljubljani in ugotovimo lahko, da so naši poprečni ponderji višji od ljubljanskih, to pa najverjetneje zaradi časovnega razmaka med opravljanjem ene in druge ankete, kajti ravno v tem obdobju so se močno podražili artikli prehrabene industrije.

Iz povedanega izhaja, da potrebuje študent v Mariboru za normalno življenje vsak mesec 1.220 din dohodka, a v Ljubljani le 1.075 dinarjev.

Osnovne eksistenčne potrebe (hrana, stanovanje, obutev, osebna nega ipd.) vzamejo študentu 70 % razpoložljivih sredstev (v Ljubljani 80 in več). Prav tako, kot je zanimiva primerjava med obema univerzitetnima središčema, gotovo ne bo napak, če si še pogledamo, kam dajo denar ženske in kam moški:

– dekleta porabijo zdaleč več denarja za obleke, obutev in higienske potrebščine kot je to primer pri fantih

– zato pa fantje porabijo več sredstev za hrano in zabavo.

Rezultati ankete nam potrjujejo hipotezo, ki smo jo postavili pred začetkom obdelave podatkov, namreč da se z višjim letnikom študija večajo življenjski stroški študenta. To smo najnazorneje ilustrirali s tem, da ima kar 43 % bivalcev domov višje stroške kot znašajo poprečni, in da samo 8,5 % anketirancev potroši manjšo vsoto, kot jo določa družbeni sporazum za študijsko leto 1972/73. Poprečna razlika med prikazanimi dohodki in stroški znaša 247 din, pri tem pa velja poudariti, da gre v veliki meri za fiktivne stroške, ki pomenijo najprej željeno vsoto in šele potem dejanski znesek.

Tudi na področju prehrane smo odkrili nekoliko presenetljivih rezultatov. Večina anketirancev obedi v restavraciji Center, medtem ko jim zajtrk in večerja bržčas bolje tekne, če sta pripravljena v študentskem domu. Pri tem naj takoj opozorimo na zaskrbljujoče podatke, da zajtrkuje samo 353 stanovalcev (le 76 odstotkov), kar pa prav gotovo porazno vpliva na njihov fizični razvoj (vsak četrti študent je nesposoben za služenje v JLA). Da so študentje nezadovoljni z obroki v Centru, smo vedeli že dokaj dolgo, podatek pa, ki pravi, da je s hrano nezadovoljnih 54,5 odstotkov študentov, nas preseneča in zaskrbljuje hkrati. Prehranjevanje postaja pereč problem, ki ba bo nujno treba čimprej razrešiti. In če bo nerazrešljiv, kot je bil gordijski voz, ga bomo študentje kratkoma presekali.

Pri obdelavi rezultatov ankete se je odprlo še eno nerazrešeno vprašanje, namreč da 48 študentov potrebuje dietno prehrano. Najbolje bi bilo, če bi uspeli ta problem rešiti v okviru obstoječe prehrane v restavraciji Center, če pa to ne bo izvedljivo, pa bo potrebno razmišljati o uvedbi posebne menze, ki bo oskrbovala samo diabetike.

Na osnovi povedanega poziva materialna komisija pri IO SŠ VZM vse prizadete institucije, da takoj naredijo korak v smeri ustvarjanja pogojev za ustrezno izboljšanje tako kvantitete kot kvalitete prehrane – vključno z dietno prehrano. Nadalje zahtevamo, da je treba takoj uvesti vsaj šest mesečnih vozovnic na enega študenta, za katere bo uporabnik odšel samo četrtino normalne vrednosti (s tem, da bi popust veljal tako za železniški kot tudi za avtobusni promet).

Prav tako pa bo potrebno pogosteje in izčrpnije informirati študente o vseh spremembah, ki bodo povezane z družbenim dogovorom o štipendiranju in kreditiranju.

Republiški izvršni organi naj takoj zahtevajo od nekaterih brezvestnih delovnih organizacij, da naj striktno upoštevajo odločila o višini štipendij in posojil. Hkrati menimo, da je praksa, ki ima za posledico zamrzitev osebnih dohodkov in tudi zamrzitev štipendij, zgrešena in predlagamo, da republiški organi storijo potrebno, da se stanje v nakazani smeri izboljša.

Na kraju naj zaključimo, da so rezultati ankete povsem potrdili tiste rezultate, do katerih je prišla Izobraževalna skupnost SR Slovenije, namreč da bo potrebno revalorizirati materialni cenzus od sedanjih 900 din na novi minimum 1.200 din. Se več, rezultati kažejo, da so stroški preživljanja v Mariboru celo za dva stara tisočaka višji od ljubljanskih!

Franjo Žnidar

Rojstvo univerze II.

FRANCI PIVEC

Za razliko od Bologne je bila pariška univerza univerza učiteljev in ne študentov. Razdeljena je bila v štiri fakultete: filozofsko (artistično), cerkveno pravo, medicino in teologijo. Rektorja so volili za trimesečno obdobje.

Študentje so se delili v štiri „nationes“ (Francozi, Normandijci, Angleži in pa študentje iz severnih dežel). Njihova glavna skrb so bile taverne in pa „krsitve“ novincev.

Pariz je vpeljal v univerzitetno strukturo tudi institucijo koledža. To so bila sprva zavetišča za revne študente, ki si niso mogli sami oskrbeti stanovanja in hrane. Kaj kmalu pa je to postala normalna oblika univerzitetnega življenja. Prvi koledž je bil v Parizu osnovan že 1180. Okoli leta 1500 pa jih je bilo že 68. Tradicijo koledžev je prekinila Revolucija 1789 in od takrat so ostala samo še nekatera imena, kot je konec koncev tudi Sorbonna, ki je spomin na College de la Sorbonne, ki so ga za študente teologije ustanovili pripadniki Alojzijevega reda tam nekje v 13. stol.

Pariz je bil predvsem znan po svojih teoloških študijah. V srednjem veku se je vedelo, da imajo Italijani papeža, Germani imperij, Francozi pa učenost. Pariška univerza je predstavljala model za vse severnoevropske univerze. Ko je prečastiti Ruprecht leta 1386 ustanavljal univerzo v Heidelbergu, je izrecno zahteval, da mora slediti pariški univerzi.

Mnoge od prvih univerz so padle v pozabo. Med tistimi, ki so ohranile življenjsko silo skozi stoletja, so naslednje: Pariz, Montpellier, Bologna, Padova, Oxford, Cambridge, Dunaj, Praga, Leipzig, Coimbra, Salamanca, Krakov in Lonvain. O njihovih začetkih ne pričajo nobeni monumentalni spomeniki, saj niti ena od njih vse tja do poznega 14. stoletja ni imela svoje zgradbe. Povezovanje pojma univerze z veličastnimi fasadami, kar nam je še danes tako milo, je stvar novejše zgodovine. Tudi akademski ceremonial, s pomočjo katerega se tako ginjeno identificiramo z izvorno univerzo, s to univerzo nima prave zveze. Razni zvončki, ogrinjala, kapice, procesije in podobna menažerija so prej produkt bolj ali manj stare koreografije, ni pa to podoba prve univerze. Sam pojem univerze se je sicer ohranil, vendar bi lahko le ob veliki toleranci danes še trdili, da je to „združenje učiteljev in študentov, ki skupaj živijo in se skupaj učijo“.

Kar pa se že osemsto let ni kaj prida premaknilo – to je dosledna institucionalna hierarhija – smo ostali zvesti prvi univerzi s svojimi stopnjami, nazivi, dekani in rektorji. Uspelo nam je ohraniti misterij oznanjanja resnice in zaščiti konklave odbiranja posvečenih.

Kako je bil zgrajen študijski načrt takele prouniverze? V okviru univerzitetne propedeutike (artes) je študent najprej poslušal tri manj zahtevne predmete – t.i. „trivium“ (od tod trivialnost): gramatiko, retoriko in logiko. Potem pa se je lotil „quadriviuma“: aritmetike, geometrije, astronomije in muzike. Študiral se je na ekscerptih iz Donatusa, Prisciana, Boethiusa in skozi renesanso še Ptolomeja, Euklida in Aristotela. Pri tem ni bilo dopustno nikakršno spontano interpretiranje, pač pa le strogo formalno tolmačenje, kot so ga zahtevali profesorji, ki so imeli ta čas kaj pomenljiv vzdevek „dictatores“. Vendar pa se tudi že takrat najdejo izjeme med učitelji, ki so se usmerili v izrazito uporabno smer. Tako je znana ponudba bolonjskega učitelja, da zna vsakega študenta naučiti, kako naj sestavi pismo, s katerim bo prosil domače za denar. Profesorji novonastale univerze v Toulouseu so po pariških vogalih lovili študente in jim dopovedovali, da bodo pri njih za manjši denar lahko prebivali tudi take knjige, ki so na pariški teologiji prepovedane.

S šolskimi knjigami so bile velike muke zaradi visoke cene. Na teologiji so poznali samo dva učbenika Sentences Petra Lombarda in pa Biblijo. Vendar je bila Biblija, v nekaj knjigah na roko prepisana, tako draga, da so tudi baronski očetje prepričevali svoje sinove, naj se raje oprimejo kakšnega bolj lukrativnega študija.

Pri medicini so dominirali spisi Galena in Hipokrata, tolmačeni skozi Avicennine komentarje.

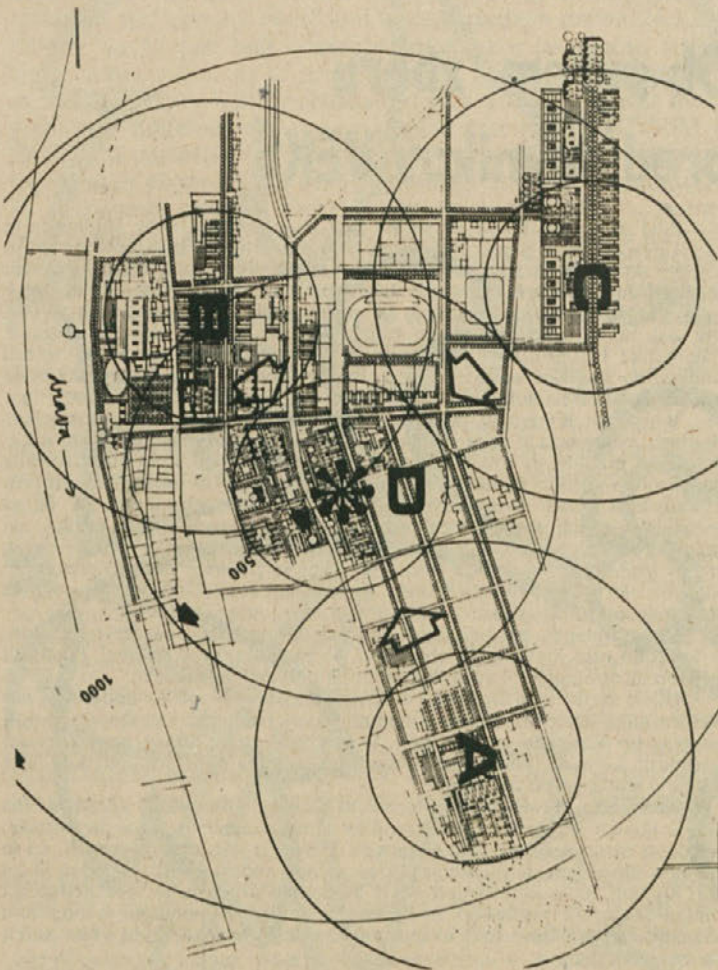
Osnova pravnega študija je bil Justinianov Corpus Juris Civilis, vendar v formi izvlečka, ki je predvsem vzpodbujal k sholastičnemu artizmu. Tisti, ki so se posvečali kanonskemu pravu (in teh ni bilo malo, saj je bilo v srednjeveški cerkveni mašini dovolj dela za njih), so se morali predvsem oprijeti Gratianovega „Decretuma“.

Znameniti Odofredus iz Bologne nam sporoča, kako je treba voditi univerzitetni študij.

„V pogledu metode učenja sem tako od starih kot od novih doktorjev, posebej pa od svojih učiteljev, prevzel sledeče: prvo: podal vam bom povzetek vsakega poglavja, še preden bom pristopil k tekstu, drugo: seznanil vas bom z eksplicitnimi stališči, ki sledijo iz vsake pravice; tretje: prebral bom tekst in ga istočasno korigiral (to je bilo zelo pomembno, saj so se pri prepisovanju z roko delale številne napake); četrto: kratko bom ponovil osnovne teze; peto pokazal vam bom kontradikcije glede na splošne pravne principe, imenovane „Brocardica“, odkril razlike in probleme ter označil njihovo rešitev, kolikor mi bo to dopuščala Božja previdnost.“

Na koncu študijskega leta je bil običajen takle nagovor: „Sedaj, gospodje, smo predelali knjigo, kot je znano tistim, ki ste hodili na predavanja. Zato se imamo zahvaliti Bogu, njegovi Brezmadežni materi in vsem Svetnikom. Star običaj je, da ob zaključeni knjigi posvetimo mašo Svetemu Duhu, in ta običaj velja spoštovati. Toda, se pred tem je navada, da doktor nekaj malega reče o svojih načrtih. Jaz vam ne bom veliko povedal. Prihodnje leto bom zopet redno predaval – dobro in pošteno, kot to vedno delam. Toda, ne za študente, ki niso dobri plačniki, ki se hočejo učiti, pa ne plačati, kot pravi rek: vsi bi hoteli znanje, nočejo pa plačati njegove cene. To sem vam hotel reči preden vas razpustim.“

Tako kot nekdanj tudi danes – malo mistike in malo denarja – to je univerza

Prvi sestanek republiške konference pokrajinskih klubov

Na pobudo predsedstva pokrajinskih klubov Maribor je bil 29. marca v Mariboru prvi sestanek republiške konference pokrajinskih klubov. Konferenca je spregovorila o vlogi pokrajinskih klubov po III. konferenci ZKJ, o razvoju univerzitetnega središča v Mariboru, o študentskih amandmanih, o reformi univerze in o družbenem dogovoru o štipendiranju in kreditiranju s poudarkom na novih izravnih življenjskih stroških študentov.

Glede prve točke dnevnega reda so diskutanti ugotovili in sklenili, da se je treba zavzemati za uresničevanje točk III. konference ZKJ, ki je posebno poudarila povezovanje in sodelovanje študentske populacije z ostalimi mladinskimi dejavniki v občinah, to se pravi, s kmečko in delavsko mladino. Seveda so člani RK PK tudi kritizirali dosedanje delovanje klubov, ki je slonelo predvsem na osebni zabavi članov in njihovi fizični rekreaciji.

V drugi točki dnevnega reda je bilo govora o razvoju univerzitetnega središča v Mariboru. Ker je to sedaj aktualno vprašanje, je bilo tudi nekaj različnih mnenj, vendar pa so se člani RK PK zedinili v tem, da je treba to misel podpreti in tudi uresničiti, saj Ljubljana ne more dati toliko visoko izobraženih strokovnih kadrov, da bi zadostila potrebe po le-teh v naši republici.

Glede reforme univerze so si bili diskutanti enotni v tem, da naj bi iz fakultet in visokih šol res prihajali strokovnjaki, ki ne bodo le ozko usmerjeni, ampak bi bili sposobni sodelovati in pripomagati k čim hitrejšemu razvoju naše družbene stvarnosti.

Delikatno je bilo tudi vprašanje o družbenem dogovoru in novem izračunu življenjskih stroškov študentov. V prihodnje naj bi bila naloga pokrajinskih klubov doseči v matičnih občinah, da bodo delovne organizacije podpisale družbeni dogovor o kreditiranju in štipendiranju, saj je znano, da je minimalni mesečni dohodek študenta vsekakor premajhen za normalno življenje in normalen študij mladega človeka, ki študira v slovenskem univerzitetnem ali visokoškolskem središču.

Kot dodatek k poročilu objavljamo sklepe, ki jih je na predlog komisije za sklepe sprejela republiška konferenca pokrajinskih klubov:

– Predsedstvo pokrajinskih klubov Maribor in Združenje študentskih pokrajinskih klubov Ljubljana naj na podlagi III. konference ZKJ in na podlagi akcijskega sodelovanja z drugimi deli mlade generacije sodelujeta pri pripravi predlogov za povezovanje študentov z ostalimi deli mlade generacije, ki bo nastajal v ZS SS.

– glede na to, da je osnovna funkcija članov predsedstva pokrajinskih klubov in članov združenja študentskih pokrajinskih klubov študij, se zavzemamo za to, da študentje, združeni v predsedstvo in združenju, enakopravno sodelujejo pri izboru in reelekciji predavateljev in ocenjevanju pedagoške usposobljenosti predavateljev;

– klubi se naj zavzemajo za čimprejšnjo ustavno reguliranje študija kot dela,

– klubi morajo v skladu s svojo funkcijo prenesti razprave v zvezi z ustavnim amandmajem, reformo univerze, družbenim dogovorom o štipendiranju in kreditiranju iz republiškega nivoja v matične občine zaradi čimboljšega informiranja družbe z dogodki na fakultetah in v skupnosti študentov,

– zahtevamo dosledno realizacijo odpravljanja socialnih razlik med študenti,

– predsedstvo in združenje naj čimprej predlagata ustreznim organom, da se čimprej potrdi nov študentski življenjski minimum,

– klubi naj se zavzemajo za to, da bodo občine čimprej izvedele za nov življenjski minimum,

– klubi se naj zavzemajo za formiranje štipendijskih skladov v občinah, kamor bi dotekala sredstva za štipendiranje, predvsem za tiste kadre, ki niso deficitarni, kar bi

omogočilo zmanjšanje socialnih razlik med študenti,

– posamezni pokrajinski klubi in Združenje pokrajinskih klubov Ljubljana ter Predsedstvo pokrajinskih klubov Maribor so konstitutivni elementi študentske organizacije. Aktivno naj sodelujejo pri kreiranju politike SS in ZS SS ter si naj na drugi strani prizna devajo, da se politika SS in ZS SS afirmira in verificira v občinah, med mladimi itd.,

– pokrajinski klubi naj postanejo vez med univerzitetnimi središči in občinami,

– v pokrajinskih klubih se morajo ustanoviti celice ZK, v katerih naj bi se klubaši komunisti seznanjali z delom občinskih komitejev ZK v matičnih občinah,

– pokrajinski klubi naj bi se povezovali s srednješkolskimi zavodi na svojem območju in seznanjali srednješolce z delom na višjih in visokih šolah ter fakultetah,

– s pomočjo klubov moramo braniti interese delavcev in kmetov iz zaostalih področij republike,

– poskrbeti je treba za idejnopolitično izobraževanje v klubih in ugotoviti materialno stanje članov klubov,

– na občinah moramo vplivati, da bodo res delali v skladu z družbenim dogovorom o življenjskem minimumu.

Boris Kastvnik

Prisotnost visokošolskega centra odločilno vpliva na dvig splošnega kulturnega nivoja obsežnega dela Slovenije. Izjemna resonančnost, ki najbrž nikjer drugje v Sloveniji ne bi bila tolikšna, je pogojena s hudo kulturno opustelostjo na sicer plodnih tleh, ki je posledica objektivnih tokov industrijalizacije pa tudi subjektivnih zastranitev v smislu koncepcij slovenskega monocentrizma, zablod o proletarskem središču, reformatorske vneme na podeželju itd. . .

Ob prvem zboru predstavnikov VEKŠ

Pred nedavnim je bil na VEKŠ prvi zbor predstavnikov študentov te šole. Udeležili so se ga predstavniki posameznih letnikov in njihovi mentorji. Najprej so obravnavali problematiko posameznih letnikov in ugotovili sledeče: študentje prvega letnika so premalo seznanjeni s pogoji za vpis v tretji semester, potegujejo se tudi za enotno stališče glede pogojnih vpisov, kjer naj bi se upoštevali samo objektivni razlogi. Pri velikem osipu iz matematike I in politične ekonomije, ki sta tudi osnovna predmeta, so bili mnenja, da je težko opraviti oba izpita kot pogoj v junjskem roku in se potegujeta za dodatne izpitne roke v juliju vsaj iz teh dveh predmetov.

V drugem letniku se pojavljajo problemi glede skript, ki so vsekakor predraga, poleg tega je nekatere mogoče kupiti šele po prvem izpitnem roku. Dan je bil predlog, da šola nabavi več skript za knjižnico, ki bi bila dostopna študentom s slabšim materialnim položajem. Nadalje so problemi v drugem letniku tudi zaradi preveč strnjenih izpitnih rokov, študentje ZT pa se pritožujejo zaradi preobremenjenosti oziroma prenatrpanosti urnika, saj imajo 35 ur tedensko. Glede anketnih listov, ocen profesorjev in učenikov, so bili študentje mnenja, da niso realni, ker je premalo časa za preudaren odgovor. To naj ne bi bila le gola formalnost, realne odgovore pa naj bi profesorji tudi upoštevali.

Tudi študentje tretjega letnika so naleteli na težave pri izpitnih rokih, ki še vedno niso pravočasno objavljeni, so pa tudi preveč strnjeni. Poudarili so slabo informiranost o vpisnih pogojih in pomanjkanje skript.

Glede skript tudi študentje četrtega letnika niso nič na boljšem. Tako predstavljajo največje težave predmeti, kjer študentje ne morejo dobiti gradiva, po katerem bi študirali. V glavnem so te težave pojavljale pri predmetih komuniciranje marketinga in integrirana obdelava podatkov, kjer se vedno študirajo po rokopisih.

Nadalje so obravnavali probleme, ki zadevajo študente te šole. Izrečena je bila kritika študentov, predstavnikov samoupravnih organov in komisij, če se ne udeležujejo vseh sestankov. Ker so se prizadeti izgovarjali, da so premalo obveščeni, je bil sprejet sklep za nov način obveščanja. Dan je bil tudi predlog, da se ob nastopu novih asistentov uvede neke vrste pedagoški seminar oziroma pedagoški izpit, kar bi znatno pripomoglo k boljšemu izvajanju vaj, boljšemu sodelovanju med asistenti in študenti in s tem tudi k plodnejšemu delu.

Tone Čeh

Izšla je četrta številka Študentskega poročevalca, ki ga tokrat ureja uredniški odbor, ne pa sekretar izvršnega odbora kakor doslej. UO sestavljajo predstavniki visokošolskih zavodov, ki prinašajo sveže novice o delu študentov na posameznih šolah. S tem bo omogočeno boljše informiranje študentov, kar je bila doslej pomanjkljivost.

Četrta tradicionalna študentska regata je letos prinesla mariborskim veslačem lep mednarodni uspeh, saj so zasedli odlično tretje mesto. Zanimivo športno prireditev si je ogledalo nad tri tisoč Mariborčanov, ki so uživali ob tej redki prireditvi.

25. maja je imel svet Študentskega servisa svojo zadnjo sejo v stari zasedbi in obenem prvo v novi. Pregledali so finančno poslovanje servisa, uspehe avto-šole in ugodno ocenili delo Internacionalnega študentskega servisa. Izvolili so novo vodstvo sveta – samoupravnega organa servisa.

Prostor za beležke

Dve, tri stvari

DUŠAN ZBAŠNIK

Pri vodenju države, partije, šole, vrta itn. se venomer srečujemo z zelo različnimi individualnimi interesi ljudi, ki v tem ali onem kompleksu delujejo. Vemo, da je ta kritična obdobja treba prebroditi in to počnemo na različne načine – tudi s samoupravnim dogovarjanjem (glej prejšnjo številko Katedre). V trenutku, ko spoznamo obče in ga postavljamo pred lastno, se rojevajo nove ovire. Ni namreč enostavno predpisati človeku pogledov in mišljenj; prav to je tisti del človekove intimne, ki ga najbolj krčevito brani. Izhajajoč iz teze, da more vsakdo svobodno zastopati svoje stališče (pr ecej vulgarizirano), je ocena človekovega dela izredno pozitivna, dasiravno s svojim delovanjem odstopa od „splošno veljavnih“ pisanih in nepisanih norm in načel ki pač trenutno v neki družbi prevladujejo. S tem pa tudi kritika nujno dobi drugačno obeležje; nesmiselno je ločevanje na „konstruktivno“ in „destruktivno“, aktualno je le tisto, kar pripomore k dvigu človekove blaginje in kar ni (morebiti) v nesoglasju z njegovim intimnim prepričanjem.

V tem kontekstu je mogoče ocenjevati zapis V. K. v Komunistu, 21. maja 1973. Ta se v sestavku Obroben dogodek kot senzacija obrega nad delom tiska, ki je po njegovem mnenju predimenzionalno razpravo Matevža Krivica na četrti seji konference ZK Slovenije. S tem je seveda mislil na to, da je tisk Krivicevi razpravi posvetil več pozornosti kot drugim. ... da so nekateri hoteli s svojo objavo te razprave opozoriti na obrobnost seje in tako navesti bralca na razmišljanja, kako je vse to popačeno, skazeno“. Tako. Imamo torej (pri nas, v Sloveniji in Jugoslaviji) takšne novinarje v hišah s takšno uredniško politiko, ki si danes, „ko smo sredi uresničevanja zahtev pisma predsednika Tita in izvršnega biroja“, drznejše spravljati bralce z jasno začrtane poti. In to zaradi lova za senzacijami. In potem še obljuba, da se to ne bo več ponovilo. Potem se lahko le še krohotam, ker je vsem pametnim ljudem jasno, da razhajanj v mnenjih ni mogoče premostiti s politično palico ter izsiliti obljube, da se kaj takega ne bo več zgodilo. Uniformiranosti ni, je tudi ni mogoče doseči v družbi različnih narodov in narodnosti, stopenj razvitosti, pa čeprav so poglaviti socialni cilji identični. Vsako glasilo ne sme biti trobilo uradne politike, kajti to bi pomenilo smrt javnega obveščanja. Progressivna stališča morajo vzdržati konfrontacijo z drugimi, tudi reakcionarnimi. Vendar jih ne smemo a priori razdeliti na napredna in konzervativna. To naj stori aktualna kritika in pa odkrito razčiščevanje stališč najbolj prizadetih. V tem primeru bi mogel članku V. K. udariti tudi pečat demokratičnosti.

Pri tem pa razprave o spremembah političnega sistema in političnih odnosov ostanejo jedro splošne družbene situacije. Številni ekonomskopolitični ukrepi in akcije, ki jih po navadi imenujemo stabilizacijski program, so le praktični refleksi in del velikih sprememb, ki se morajo izvršiti v družbenoekonomskem in političnem sistemu naše skupnosti. Vse to počnemo v precej nestabilnih pogojih, posebno v gospodarstvu, ki je, kot pravijo, v fazi fundamentalnega neravnotežja. Neki normalni, redni pogoji v resnici nikoli ne obstajajo, vendar bi malce stabilnejši odnosi v gospodarstvu in družbi nasploh pomenili dosti ugodnejšo osnovo za reševanje kompleksnih „subtilnih“ vprašanj, kakor tudi za pogumnejšo realizacijo odločitev. Široke razprave, ki se tičejo fundamentalnih ekonomskih in političnih razmerij, nujno spremljajo tudi odpori, birokratska obramba starih in okostenelih struktur ter tendence za dezintegracijo in atomizacijo družbe. Vsak neadekvaten pristop k posameznim odprtim problemom nujno povzroči sumničanja ter še dodatno komplicira že samo po sebi dovolj protislovno in komplicirano situacijo. To moremo videti v poplavi pragmatizma in pomanjkanju prave teoretične (marksistične) utemeljitve posameznih trditev in predlogov ter v političnih pritiskih, ki izvirajo bodisi iz političnih vrhov bodisi iz individualnih političnih akcij. Smisel teh akcij je izsiliti čim ugodnejše rešitve za svojo republiko (narodnost). Politični pragmatizem ni bil nikoli tako prisoten v naši družbi kot ravno danes. Najbrž je do tega prišlo tudi zaradi tega, ker so kompromisi in približni sporazumi postali poglavita metoda reševanja bistvenih vprašanj in protislovij našega razvoja. Namesto širokega idejnoteoretičnega pristopa se nam ponujajo oguljeni, parcialni, regionalni in včasih tudi absolutizirani interesi. Zaradi tega ni čudno, če je težko priti do sporazuma in zares dobrih rešitev. Pragmatizem išče ugodna tla povsod, kjer revolucionarno gibanje ni do konca odkrilo svoje znanstvenoteoretične poti. To so navadno prekretnice v zgodovini, trenutki, ko se ideologija gibanja pokaže v

vsej krizni veličini, ko jo je treba revidirati ter ustvariti nov idejni potencial.

Družbena izmikanja in kriza veljavnih odnosov in sistema izvirajo iz krize Zveze komunistov. Zveza komunistov, ki je še vedno v procesu samospremiranja, ko se transformira iz mehanizma politične oblasti v vodilno idejnopolitično silo delavskega razreda po točno določenem vrstnem redu taktičnih in stratejskih potez, bi morala na teh novih osnovah preverjati in bogatiti svojo ideologijo. Vendar to ni bilo uresničeno zaradi pomembnih političnih akcij, ki jih je v zadnjih dveh letih izvedla ZK, kakor tudi zaradi zastoja v transformiranju in konstituiranju ZK. Razumljivo je, da je takšna situacija lahko povzročila močan pritisk pragmatizma in pragmatizma na ideologijo ZK. Visoka stopnja heterogenosti v vrstah ZK je to še pospešila.

Jugoslovansko revolucionarno gibanje je vedno znalo opraviti s takšnimi ovirami, tako da ni bilo več težko najti prave formule družbenega razvoja. Ideološke konfrontacije in diferenciacije so bile jasno označene. Vedeli smo, kje poteka razmejitvena linija med progresivnim in revolucionarnim ter med konzervativnim in reakcionarnim. V času iskanja in priprave obstaja več možnosti, v resničnem boju pa je možna le polarizacija revolucionarnega in kontrarevolucionarnega. Danasnja situacija pa omogoča več alternativ, prav tako pa absorbira različne ideologije. Konfrontacija le teh rezultira v dezintegraciji družbene zavesti, idejne zmede itd. Vse to je ogrožalo aktivno vstopanje Zveze komunistov v „igro“, kajti le-tej ni vedno uspelo povezati svojih delov; manjkale so nove, adekvatnejše ideološke povezave in integracije.

V takšni splošni klimi se more zgoditi, da se ideološke „karte“ pomešajo, pragmatizem pa legalizira. Po drugi strani ni enotnih kriterijev politične odgovornosti za politično škodo, ki jo posamezniki delajo družbi, prav tako pa ZK. Tako se more zgoditi, da se v imenu demokracije in svobode ali pa s pozicij močnega republiškega vodstva vzpostavijo močne povezave ter teze, ki jih ne argumentirajo, niti z demagoško logiko ne. Politični pragmatizem moremo razložiti še z druge strani. Nakopičeni ekonomski in mednarodni problemi sami po sebi zahtevajo globlje rešitve, predvsem v okviru federacije in republik. Družba je postavljena pred dejstvo; treba je povleči potezo in storiti praktične korake ne glede na to, ali so ali niso dokončni idejnoteoretično osvetljeni. To je seveda le ena obrazložitev pragmatizma, ne pa tudi opravičilo zanj.

Prej smo govorili o skupnih interesih ljudi. Na nivoju federacije je to lahko enotno tržišče. Vendar se tudi pri tem vprašanju srečujemo z različnimi interpretacijami pojma. Nekateri mislijo, da bi nam bolj ustrezalo skupno kot pa enotno tržišče. Drugi zopet trdijo, da je to le igranje z besedami in le formalen terminološki spor, vendar obstaja bistvena razlika med tema dvema pojmovoma. Sodobna praksa je potegnila črto med ENOTNIM IN SKUPNIM tržiščem. Prvi pojem predpostavlja visok nivo integracije nacionalnih ekonomij na osnovi enotnega družbeno-ekonomskega in političnega sistema. Drugi pojem je skupno tržišče, pomeni nižjo, začetno obliko ekonomske in politične integracije narodnih gospodarstev in držav. Vendar obstoj enotnega tržišča zahteva izpolnitev velikega števila pogojev. Ustvarjeni morajo biti takšni družbenoekonomski odnosi, da je mogoče svobodno pretakanje blaga, dela in družbenih sredstev. To samo po sebi pomeni tudi svobodno delo TOZD po celi Jugoslaviji. Tovrstno ukrepanje zahteva enotne monetarne, kreditne in devizne sisteme. Naslednji predpogoj je možnost relativno svobodnega formiranja cen, svobodno tekmovanje na trgu, kratkoročni in dolgoročni načrt perspektivnega razvoja Jugoslavije. Ta mehanizem seveda vključuje tudi sredstva na hitrejši razvoj območij, ki so zaostajala za poprečnim jugoslovanskim razvojem. Vendar takoj lahko najdemo tudi elemente, ki govore proti takšnemu tržišču. Svobodno gibanje blaga, še posebej pa družbenega „kapitala“, vsem ne ustreza; to bojda vodi v eksploatacijo posameznih območij. Svobodno gibanje „kapitala“ implicira tudi kategorijo ekstra dohodka, čeprav o tem lahko govorimo le hipotetično. Družba seveda ne more čakati, da se pokažejo vse oblike „ekstraprofita“. Potrebna je samonikla družbena kontrola ter nevtraliziranje negativnih učinkov. Vsako umetno uničenje oblik „ekstraprofita“ pa nujno pelje k uničenju tako zasnovanega enotnega tržišča, uničenju blagovne proizvodnje in drugim negativnim družbenim posledicam, ki si jih niti ne predstavljamo.

Nekaj takšnih primerov kaže, kako je mogoče družbena prizadevanja ali povzdigniti v neslutene višine ali pa tudi za dolgo časa pokopati. Razmerje sil je danes takšno, da lahko pričakujemo oboje; ne morda zaradi izenačenosti, pač pa zaradi praktičističnega obravnavanja, ki se pogostokrat sprevrže v popolno nasprotje tistega, kar je želelo doseči.

Delavsko izobraževanje

RESNIČNA SKRIB ZA DELAVCA. O KATERI TOLIKO GOVORIMO, NAJ SE KAŽE V TEM, DA MU OMOGOČIMO VSAJ OSNOVNO IZOBRAŽBO, KAJTI SICER BO VSE DRUGO LE MILOSCINA

Ustavna dopolnila zagotavljajo delovnim ljudem takšen družbeno-ekonomski položaj, v katerem je z jamčena njihova neodtujljiva pravica, da na podlagi svojega dela odločajo tudi o rezultatih tega dela. V takšnem kvalitativno novem družbenem položaju se sorazmerno s povečanimi pravicami zahtevajo od našega delavca nove dolžnosti. Nov družbeni položaj zahteva od delovnega človeka veliko stopnjo socialistične družbene zavesti in odgovornosti. Ker je delovnim ljudem dana možnost upravljanja in odločanja (upravljajo namreč zadeve in sredstva družbene reprodukcije ter odločajo o dohodku, ki so ga sami ustvarili), je nujno, da se v svoji samoupravljalski funkciji zavedajo tudi posledice posameznih odločitev. Čeprav pomagajo delavcu pri odločanju s svojimi stališči in predlogi družbenopolitične organizacije ter razne strokovne komisije in odbori, se mora na koncu vseeno sami odločiti. Za tako odgovorno nalogo pa potrebuje nekaj znanja o družbi in razvito sposobnost abstraktnega mišljenja. Nepoučen in neinformiran delavec ne more biti subjekt, ki enakopravno in odgovorno sodeluje pri upravljanju in odločanju o pomembnih vprašanjih v združenem delu. Neprizadevan delavec se ne more aktivno vključevati v samoupravne organe in prispevati svojega deleža h krepitvi samoupravnih odnosov in uspešnejšemu poslovanju podjetja. Neizobražen delavec ne more učinkovito zavarovati svojih razrednih interesov. Zato je nujno, da zagotovimo potrebna materialna sredstva in ostale pogoje za masovno izobraževanje delovnih ljudi. Le tako bo mogoče proklamirana načela iz ustavnih dopolnil nekega dne dejansko uresničiti tudi v praksi.

V DELOVNIH ORGANIZACIJAH

Delovne organizacije imajo različni odnos do izobraževanja svojih kadrov. Se vedno se organizacije, ki posvečajo izobraževanju stalno skrb in ki se načrtno ukvarjajo s tem vprašanjem, bolj redke. Posebno pereč je problem izobraževanja v srednjih in manjših delovnih organizacijah, za katere je značilna neugodna izobraževalna struktura. Kljub temu pa imajo izobraževanje običajno slabo urejeno in neorganizirano. Vse, kar storijo na tem področju, je kvečjemu to, da podelijo kakšno štipendijo ali vrnejo šolnino. Prav tako ni osamljen primer, da v podjetjih, kjer imajo vodilni delavci nizko in neustrezno formalno izobrazbo, odklanjajo izobrazbene ljudi. Bojijo se, da bi jih ta kader izpodrinil in bi bili s tem prizadeti njihovi osebni interesi. V organizacijah združenega dela, kjer ima že vodstvo nizko izobrazbo, je navadno raven izobrazbe neposrednih proizvajalcev naravnost porazna. Pravilo Kakršno vodstev, takšni delavci! prihaja v tem primeru najboljše do izraza. V opravičilo navajajo razne izgovore, med njimi najčešče, da ni denarja. Svědča to mnogokrat ni res, kar zgovorno potrjuje primeri, ko sredstva so, vendar ne sprejemajo izobraženih ljudi niti ne dajejo ničesar za izobraževanje delavcev brez osnovne in ustrezne strokovne izobrazbe.

Delovne organizacije so po zakonu dolžne odvajati minimalna sredstva za izobraževanje. Ta sredstva bi morali uporabiti za dopolnilno izobraževanje in strokovno usposabljanje delavcev, v kolikor ti nimajo ustrezne izobrazbe ali če se pojavijo potrebe po novih kadrih. Znano pa je, da ostanejo v marsikaterem podjetju ta sredstva neizkoriščena oziroma se prelivajo ter uporabijo v druge namene. Ker gre za namenska sredstva, bi jih bilo potrebno uporabiti v pravi nameni. V nasprotnem primeru bi bilo treba neporabljena sredstva delovnim organizacijam odvzeti in jih odvzeti v ustrezen družbeni sklad za izobraževanje. Tedaj bi se v organizacijah združenega dela resneje in načrtneje lotevali izobraževanja svojih kadrov.

Precej drugačna je situacija v tistih delovnih organizacijah, kjer so že spoznali, da je lahko le izobražen in strokovno usposobljen delavec dober proizvajalec in odgovoren nosilec družbenega samoupravljanja. Ne trdim, da je to pravilo, prav gotovo pa ni zgolj naključje, da imajo pozitiven odnos do izobraževanja predvsem v večjih in velikih delovnih organizacijah, kjer so običajno že ustanovili posebne izobraževalne centre, ki imajo naloge uresničevati program permanentnega in organiziranega izobraževanja svojih kadrov. V mariborski občini imajo centre za izobraževanje v Tovarni avtomobilov, Metalni, tekstilni tovarni in še v nekaterih delovnih organizacijah. Načelno pa bi morali imeti v vsakem kolektivu, ki zaposluje več kot 400 delavcev, referenta za izobraževanje, ki bi se izključno ukvarjal s tem vprašanjem.

PRAVICA DO IZOBRAŽEVANJA NAJ SE UZAKONI V SAMOUPRAVNIH AKTIVIH

V programu zveze komunistov Jugoslavije je zapisano, da je potrebno postopno zmanjševati razlike med umskim in fizičnim delom ter odpraviti moralne in družbene degradacije fizičnega dela, ki so podedovane od razredne družbe. To je eno poveljnih načel, na katerih temelji socialistični sistem vzgoje in izobrazbe. Zato pomeni sistem izobraževanja odraslih nujno dopolnilen in razširitev rednega šolskega sistema. Njegova naloga je, da omogoči nenehno razširjanje izobrazbe in strokovnega izpolnjevanja delovnih ljudi. Na tej osnovi moramo izgrajevati sistem splošnega izobraževanja ljudstva, ki bo vsakomur dostopno.

Za izobraževanje v delovnih organizacijah je še posebno odgovorna sindikalna organizacija. Ena izmed njenih osnovnih nalog je prav v tem, da vodi stalno in sistematično skrb za izobraževanje delavcev. O problemu izobraževanja v delovnih organizacijah in vlogi sindikata nas je v kratkem pogovoru informiral

SLAVNO URŠIČ – STROKOVNI SODELAVEC PRI OBČINSKEM SINDIKALNEM SVETU MARIBOR

„V obdobju, ko vsključujemo samoupravne akte z vsebino ustavnih amandmajev, bi si morale subjektivne sile (Zveza komunistov, sindikati in mladinska organizacija) v organizacijah združenega dela kativno prizadevati, da se izobraževanje v najširšem smislu uzakoni v samoupravnih aktih (statutu) ter s tem doseže, da bo delovna organizacija dolžna organizirati možnost izobraževanja slehernega delavca. Delavsko izobraževanje naj

posatneta stalna skrb in praksa v vseh kolektivih. Premalo je podeliti samo nekaj štipendij, organizirati predavanja in imeti občutek, da smo za izobraževanje našega delavca mnogo storili. V kolektivih, kjer je zaposlenih ogromno mladih delavcev z nedokončano osnovno šolo, je še čas in je mogoče z načrtnim in permanentnim izobraževanjem „popraviti“ družbo kot celoto.

Nenehni razvoj proizvodnih sil, organizacijske novosti ter znanstveno tehnični dosežki, prav tako pa tudi stopnja razvoja samoupravljanja zahtevajo od nas vsak dan več znanja. Zaradi tega bo kmalu potrebno odvajati za izobraževanje več sredstev kot doslej. V tej smeri bodo morala teči prizadevanja vse družbene skupnosti. Posebno vlogo pa imajo tukaj delavske univerze. Zato bo potrebno zagotoviti med organizacijami združenega dela in delavskimi univerzami tesnejše sodelovanje. Prav tako bi bilo potrebno navezati tesnejše stike med delovnimi organizacijami in Univerzo ter ostalimi visokoškolskimi ustanovami. Medtem ko vrsta starih poklicev izumira, se vzporedno pojavljajo potrebe po novih poklicnih profilih, za katere pa nimamo ustrezno usposobljenih kadrov niti ustanov za njihovo izobraževanje. S sodelovanjem med visokoškolskimi ustanovami in bazo do teh problemov mnogokrat ne bi prišlo ali pa bi jih bilo mogoče lažje odpraviti.

Za družbenopolitično ter samoupravno izobraževanje svojih aktivistov organizirajo sindikati vsako leto seminarje in predavanja. Letos so od februarja do konca maja seznanili blizu tisoč delavcev z najnovejšimi ustavnimi dopolnili, organiziranjem TOZD, s prizadevanji za gospodarsko stabilizacijo, s splošnim ljudskim odporom ter z delavsko rekreacijo.

Vse to pa je premalo, če ne bodo organizacije združenega dela kmalu spoznale, da je vsestransko usposabljanje in izobraževanje delavcev nujno potrebno!

DELAVSKA UNIVERZA

Izobraževanje odraslih pojmujemo kot sestavni del celovitega vzgojno izobraževalnega sistema. Usmerjeno je predvsem na stalno izpolnjevanje splošne, družbene in strokovne izobrazbe delovnega človeka ne glede na stopnjo njegove predhodne izobrazbe. Splošno (osnovno), strokovno, moderno funkcionalistično in družbenopolitično izobraževanje ter izobraževanje za samoupravljanje, vse to so konkretne izobraževalne oblike, ki jih pretežno organizirajo delavske univerze. Zveza delavskih univerz Slovenije vključuje že preko petdeset delavskih univerz iz vseh krajev naše republike. O nekaterih podrobnostih in problemih izobraževanja odraslih smo se informirali na delavski univerzi Maribor, od koder posredujemo v izveščku mnenja delavcev, ki vodijo dopolnilno osnovno, družbenopolitično in strokovno izobraževanje.

JANEZ ARSENIJUK – RAVNATELJ OSNOVNE ŠOLE

„Na DU Maribor deluje že šest let samostojna osnovna šola za dopolnilno osnovno izobraževanje, v katero se letno vpiše do 850 slušateljev. Struktura slušateljev po socialnem izvoru je precej raznolika. Zastopani so vsi družbeni „sloji“, in sicer: 86 % slušateljev iz delavskih družin, 11,6 % iz kmečkih družin, 2,2 % iz uslužbenških družin, 0,2 % iz ostalih. Med njimi je zaposlenih 71 % slušateljev. Starih do 17 let je 39 %, od 18 do 24 let 36 %, od 25 do 34 let 21 %, medtem ko so ostali stari nad 35 let. Videti je, da se dopolnilno osnovno izobražujejo pretežno mladi ljudje, kar je povsem normalno in pozitivno. Vendar je v Mariboru razširjeno mnenje, da mladim obiskovalcem ne bi smeli dovoliti dopolnilnega osnovnega izobraževanja na DU, ker jim s tem dajemo potuho in neresno jemljejo obvezno šolanje. Dejstvo pa je, da se mnogi mladi le s težavo prilagodijo totemu sistemu dela v obveznih osnovnih šolah. Kako si naj sicer razlagamo, da padajo celo nadpoprečno inteligentni učenci? Po izpitih uspešno konča šolanje na delavski univerzi od 85 do 90 % slušateljev, večjih tudi nekoliko več.“

Učni načrt za dopolnilno osnovno izobraževanje je predpisal republiški sekretariat za šolstvo in se razlikuje od učnega načrta obveznih šol. Snov je nekoliko skržena, zato pa si prizadevajo podati čimveč uporabnega in življenjsko potrebne znanja. Sluščateljem, ki imajo težave pri posameznih predmetih, nudijo tudi dodatno pomoč. Precej pozornosti so posvečali vzgojnemu problemom. Zato so bili zelo natančni pri izbiri učiteljskih kadrov. Potreben je namreč takten in andragoški pristop, če želijo te ljudi, ki imajo mnogokrat tudi problematično preteklost, v polni meri vključiti v vzgojno izobraževalni proces ter jim pomagati pri oblikovanju v osebnosti, ki se bodo nato uspešno uveljavljale v proizvodnji in samoupravljanju ter ostalem družbenem življenju. V šoli razvijajo enakopravne delovne odnose, kar je zelo pomembno za ugodno osebno počutje tako slušateljev kot profesorjev.

„Po končani osnovni šoli se večina slušateljev odloči za nadaljnje izobraževanje. Mladi gredo v uk, starejši pa se izobražujejo v večernih oddelkih poklicnih šol. V Mariboru je 16 poklicnih šol; vse imajo večerne oddelke za odrasle. Nekateri se vpišejo celo v štiritletne srednje šole, kjer v veliki meri uspešno nadaljujejo.“

Na DU v Mariboru je letos vpisanih tudi 12 izrednih slušateljev. To so običajno starejši ljudje, matere ali pa so iz oddaljenih krajev; prihajajo celo iz Murške Sobote, Ljutomera, Ptuja, Slovenske Bistrice itd. Temu bi se mogoče kdo čudil, saj imajo tudi v teh krajih DU. „Za marsikoga, ki se dopolnilno izobražuje z namenom, da pridobi osnovno izobrazbo, je zelo pomembno, da ostane anonimni. Gre navadno za ljudi, ki imajo v sredini, kjer živijo, že renome in ne želijo, da bi okolica zvedela, da nimajo končane osnovne šole. Zaradi tega se radi odločijo za oddaljeni kraj. Prav tako mnoge moti skupen pouk z mlajšimi sluščatelji. DU v Mariboru pa ima tudi starejše skupine.“

14. junij

Na ta dan se je pred petinštiridesetimi leti rodil eden izmed mož, ki jim pravimo zaradi tega, ker opravljajo oz. skušajo opraviti svoje delo čimprej pošteno, veliki možje in Ernesto Che Guevara je to gotovo bil.

V času študentovskih let je prepotoval dobršen del Južne Amerike in jo podrobno spoznal. Čeprav je izhajal iz dobro situirane argentinske družine (oče je bil trden arhitekt), bede zelene celine ni prezrl niti se ni od tega problema odklonil. Ko je končal medicino in vmes opravil „domovinsko nalogo“ (pod peronističnim režimom je odslužil vojsko in to mu je kasneje ogotovo koristilo), je kot zdravnik pomagal gvatemalski revoluciji, ki jo je vodil Arbenz. Kontrarevolucija je ob izdatni ameriški podpori zmagala in odšel je v Mehiko, kjer se je srečal s kubanskimi tovariši iz Gvatemale in seznanil so ga z bratoma Castro. 25. novembra 1956 je odplul na

Kubo kot zdravnik Castrove ekspedicije. Na dan izkrcanja je bil ranjen in takoj, ko so dobili novega zdravnika, je prijel za orožje. 2. januarja 1959 je kubanska revolucija v vojaškem smislu dokončno zmagala. Kasneje je Che vodil kubansko gospodarstvo, kar pa mu ni šlo preveč od rok.

Mogoče je bil tudi to eden od vzrokov, ki so ga leta 1956 napotili v Bolivijo. Mogoče je bil eden od povodov tudi ta, da se je Castro nagibal k Sovjetski zvezi, Che pa h Kitajski. Tu je gotovo moralo priti do različnih nesoglasij. Menim pa, da so ti razlogi le drugotnega pomena, le olje na ogenj, kajti Che se je vedno zavzemal za oborožen boj. Bil je zagovornik velike latinško-ameriške revolucije in je za to navajal dokaj tehtne razloge: skupen jezik (razen Brazilije), skupna revščina in skupni sovražnik – ameriški kapital. V svojem zadnjem pismu je napisal: „Sedanji trenutek je morda ugoden za začetek boja, morda pa tudi ni, toda ne moremo si delati utvar in tudi nimamo pravice delati si jih, da

bomo brez boja dosegli svobodo.“

Izkušnje s Kube so očitno zapustile v njem močne posledice. Ko aktivno podprla, kar je opravičevala s tem, da pogoji še aktivno podprla, ker je opravičevala s tem, da pogoji še mislo bili dovolj ugodni za začetek oboroženega upora. Tedaj je KP Kube dokazala, da sama eksistenca neke KP te partiji še ne daje kvalitete avangardnosti. Dvaindvajset mož, ki je začelo to revolucijo, si je čez čas pridobilo še več borcev in v dveh letih so podprli ljudi tezo, ki je trdila (in v veliki meri to počenja še danes), da so najnaprednejši angažirani ljudje zelene celine, ko gre za zmago delavskega razreda, intelektualci in študentje. To je res, vendar vzeto relativno.

Kakorkoli že, dejansko pogojuje zmago dozorelost pogojev in njihova pravilna izraba. Tu se je KP Kube zataknilo. Možnost mirnega prehoda v socializem na zeleni celini pa danes dokazuje primer Čila.

Guevara je eden redkih revolucionarjev, do skrajnosti predanih internacionalizmu. Čeprav je bil

kubanski minister in mu je tako ta status zagotavljal udobno življenje, so je vsemu odrekal, tudi družinskemu mirnemu življenju. Za ilustracijo: nikoli ni imel več kot dve obleki in dva para škornjev, danes pa nekateri komunistični funkcionarji zbirajo avtomobile.

Tak način pomoči zatiranim ni nov: spomnimo se Byrona, Hemingwaya, številnih španskih borcev in nenazadnje tistih mladih Jugoslovancev, ki se danes borijo skupaj s Palestinci. Lahko bi rekli, da gre za avanturizem, toda takšna trditve bi bila posplošena smešna, pravzaprav neumna.

Naj zaključim z njegovimi besedami, ki nam omogočajo boljše razumevanje tega propagatorja in borca revolucije:

„... da bo umreti pod zastavo Vietnama, Venezuele, Gvatemale, Laosa, Gvineje, Kolumbije, Bolivije, Brazilije, če omenim samo nekatera aktualna oporišča oboroženega boja, prav tako privlačno in glavno za Američana, Azijca, Afričana in celo Evropejca“

IVAN OMAN

Maribor postaja univerzitetno mesto. To je vse bolj važna okoliščina ne le v kulturnem pogledu in v pogledu gospodarske rasti, pač pa tudi za uveljavljanje norm socialne pravičnosti, saj se na ta način visokošolsko izobraževanje kot bistven kanal socialne mobilnosti občutno razširja tudi za ljudi s predelov, kjer je bilo še do nedavna le bolj redkim dano vstopiti v družbeno dogajanje kot izobraženec.

LE V SLOVENIJI MORAJO PLAČEVATI DELAVCI DOPOLNILNO OSNOVNO IZOBRAŽEVANJE SAMI

V občini Maribor je še vedno zaposlenih v družbenem sektorju več kot 28 tisoč delavcev brez dokončane osnovne šole. To je 42 % vseh zaposlenih. Izjemnih poklicih kot so dimnikar, gozdni delavec, mesar sekač itd. To so ogromni problemi, ki hromijo vso družbeno skupnost, posebej pa so prizadeti takšni delavci sami. Prizadeti so materialno, v veliki meri pa tudi moralno, saj ne morejo aktivno slediti družbenim dogajanjem, ampak so polni kompleksov potisnjeni ob stran.

„V vseh republikah, razen v Sloveniji, je zagotovljeno brezplačno dopolnilno izobraževanje. S tem se dogaja našim delovnim ljudem, ki dejansko ustvarjajo sredstva za izobraževanje, huda družbena krivica. Delavci brez osnovne izobrazbe imajo navadno osebni dohodek daleč pod republiškim poprečjem. Mnogi imajo številne družine, povrhu pa še stanovanjske probleme itd. Kljub temu pa si morajo ti delavci plačevati v večini primerov dopolnilno osnovno izobraževanje sami. Šolnina, ki znaša 70 starih tisočakov, pomeni brez dvoma za delavca z nizkimi osebni dohodki veliko žrtev. SO Maribor je v letošnjem letu sicer že sprejela sklep, da je treba dopolnilno osnovno izobraževanje tretirati enako kot obvezno. Videti paje, da se ta sklep doslej še ne izvaja.“

„V delovnih organizacijah, kjer imajo pozitiven odnos do izobraževanja, je ta problem seveda manj pereč. V teh organizacijah načrtno pridobivajo delavce za dopolnilno izobraževanje, pomagajo jim pri plačevanju šolnine, dajejo olajšave na delovnih mestih ter prilagajajo delovni čas, ki je pogosto največji problem. Takšne ugodnosti imajo v Tovarni avtomobilov (plačajo polovico šolnine), v Livarni (plačajo v celoti), v Mariborski tekstilni tovarni (plačajo v celoti) in v tovarni Swaty (plačajo knjige in šolnino). V ilustracijo naj navedem, da porabita na primer Tovarna avtomobilov letno za izobraževanje 300 milijonov dinarjev in Stavbar 145 milijonov dinarjev. V mnogih delovnih organizacijah pa se še kar naprej zadovoljujejo z dokaj neugodno izobrazbeno strukturo. V PIKU je na primer zaposlenih 500 delavcev brez osnovne izobrazbe. Prizadevanja, da bi vrnili tem delavcem vsaj polovico šolnine so ostala brez uspeha. Resnična skrb za delavca, o kateri zadnji čas toliko govorimo, naj se kaže v tem, da mu omogočimo vsaj osnovno izobrazbo, kajti sicer bo vse drugo le miloščina.“

ZMAGA KAVČIČ – DRUŽBENO POLITIČNO IZOBRAŽEVANJE

„Družbeno politično izobraževanje in izobraževanje za samo upravljanje smo zadnji čas vse preveč zanemarjali. Obstajale so celo tendence diskreditirati to izobrazbo kot izobrazbo, ki je naš delovni človek ne potrebuje. Tudi pri družbenopolitičnih organizacijah ni bilo dovolj zanimanja. Na pobudo OK ZK Maribor smo pripravili predavanja o ustavnih spremembah, o samoupravljanju in vlogi ZK in še nekatera druga. Vsaka OO ZK bi naj imela na leto vsaj tri predavanja. Vendar pa je lansko leto naročilo predavanja za člane ZK le 12 delovnih organizacij. Vzroki za takšno stanje so v splošni mlačnosti. Vse smo dajali za strokovno izobraževanje, medtem ko za družbeno izobraževanje ni bilo sredstev, čeprav ta gotovo ne bi bila takšna, kot so bili stroški za razne „strokovne“ simpozije, seminarje itd. Na vsak način bo potrebno v bodoče dati nekaj sredstev tudi za družbeno politično izobraževanje, ki ne sme biti ločeno od strokovnega, ampak ga je potrebno enakovredno vrednotiti.“

ALOJZ LIKAVEC – STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE

„DU v Mariboru organizira naslednje oblike strokovnega izobraževanja: 1. pripravljani tečaj za sprejemni izpit na VTS, 2. šolo za poklicne voznike motornih vozil, 3. prometno tehniško šolo za izobraževanje profila prometnega tehnika cestnega promet, 4. tečaj za skladiščnike, 5. metalurško srednjo šolo in 6. tečaj za upravljanje težke gradbene mehanizacije (nakladalce, bagerje, buldožerje).“

Na pobudo enega ali več podjetij organiziramo v sodelovanju z vodji izobraževalnih centrov v delovnih organizacijah tudi specialna predavanja ali tečaje za izpopolnjevanje na delovnih mestih. Takšen seminar je bil organiziran na primer za vzdrževanje strojev z električnim, hidravličnim in pnevmatskim krmiljenjem, za varjenje jekel, za mrežno planiranje itd. Čeprav obstaja za to vrsto izobraževanja v delovnih organizacijah še največje zanimanje, bi bilo potrebno tudi vlogo strokovnega izobraževanja nekoliko pospešiti. K temu nas sila nov način proizvodnje, novi proizvodi, ki jih doslej še nismo poznali, itd. Delavcu, ki ima smisel in ambicije, moramo omogočiti, da se bo došolal. Prav gotovo bo časoma nastala tudi možnost, da ga zaposlimo na ustreznem delovnem mestu.“

Mislim, da lahko naredimo sklep, da je izobraževanje in nenehno usposabljanje delovnih ljudi ena izmed bistvenih družbenih funkcij, od katere je odvisen nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov in razvoj družbe nasploh. Če bi se odrekli izobraževanju odraslih in izobraževanju v delovnih organizacijah, bi to pomenilo, da smo prenehali teči. Pustili bi, da nas vsi prehitevajo.

Urbanistična skica nove univerze v Mariboru

POVZETEK ŠTUDIJA SKUPINE ZA PROSTORSKI RAZVOJ UNIVERZITETNIH DEJAVNOSTI PRI KATEDRI ZA URBANIZEM NA FAGG LJUBLJANA.

UVOD

V Mariboru nastaja nova slovenska univerza. Kar se je pred leti zdelo neuresničljivo, postaja sprejemljiva resničnost, ki je našla oporo v republiškem nivoju.

S tem pa, da je ideja o univerzi v Mariboru prodrla iz anonimnosti in postala del slovenskega nacionalnega programa, pada na ramena pobudnikov odgovornost in dolžnost, da organizirajo tako univerzo, ki bo opravičila svoj obstoj v okviru naše sodobne družbe s kvaliteto in pomembnostjo.

Leta 1971 je bila pri IO ljubljanske univerze in IO mariborskih visokošolskih zavodov ustanovljena skupina za študij prostorskega razvoja univerzitetnih dejavnosti. Ki se je lotila predvsem problematike organizacije novega univerzitetnega središča v Ljubljani (polemika ob lokaciji oz. dislokaciji ekonomske fakultete).

Da bi se izognili kakršnikoli prehitri odločitvi, je Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru naročilo izdelavo študije dolgoročnega prostorskega razvoja bodoče univerze. Študijo je izdelala študijska skupina za prostorski razvoj univerzitetnih dejavnosti pri IO SŠ LVZ in MVZ pod mentorstvom katedre za urbanizem pri FAGG v Ljubljani (prof. Ravnikar) v sodelovanju z ZUM, DIT in Združenjem visokošolskih zavodov Maribor.

KONCEPCIJA

Pri tem nas je vodilo nekaj načel: planiranje za sedaj še neznanne oblike, v katero se bo razvila univerza, mora biti intenzivno in vedno odprto vsem novim možnostim. Načelo odprtosti za razvojne možnosti in orientacija usmeritev, ki spremljajo proces razvoja, pa mora seveda biti globlji smisel urbanističnega načrta.

To, kar smo iskali je predvsem sposobnost neovirane rasti univerze, možnost povečanja posameznih delov in tista prilagodljivost spremenljivim zahtevam in potrebam, ki jih prinaša čas s svojimi nepričakovanimi in nujnimi zahtevami po načelu, da so takojšnji ukrepi možno le v dobri okvirni zasnovi. Kot pri vsakem dolgoročnem programu, se tudi pri organiziranju bodoče univerze v Mariboru odpira kup novih vprašanj in problemov. Eden pomembnejših je problem lokacije visokošolskih objektov. Nakazani sta bili dve alternativni možnosti:

1. kampus — univerza, ločena od mestnih funkcij in locirana zunaj mestnega jedra,
2. mestna univerza, funkcionalno povezan univerzitetni sklop, prepleten z mestnim jedrom.

Delovna metoda je obsegala vertikalno in horizontalno analizo problematike. V vertikalni analizi smo obravnavali naslednje nivoje: relacija

1. republika (družba) — mesto (univerza)
2. mesto — univerza
3. univerza — fakultete
4. fakultete — srednje šole

Horizontalna analiza razčlenjuje posamezne nivoje (po metodi indukcije in dedukcije), v sklepnem poglavju pa smo skušali z grobo sintezo orisati možne rešitve. Pri izbiri gradiva smo zaobjeli veliko število različnih strok in pritegnili k sodelovanju številne kulturne, politične in strokovne delavce.

RELACIJA REPUBLIKA (DRUŽBA) — MESTO (UNIVERZA)

Podrobne analize kažejo, da bi nam moralo visoko šolstvo v štiriletnem obdobju 1971–1974 dati okoli 12000 diplomantov, kar pomeni pri povprečni uspešnosti študija 37% študentov, oziroma 8000 novincev vsako leto. Glede na kadrovske potrebe se število potrebnih diplomantov še nekoliko poveča, ker zavzemajo včasih delovna mesta, za katera je potrebna visoka izobrazba, ljudje, ki te nimajo.

Predvidevamo, da bo odstotek generacije od 19. – 24. leta, ki se vpisuje na višje in visoke šole in ki sedaj znaša 9,5%, do leta 1975 narasel na 12% in do leta 1985 na 25%. Potemtakem naj bi leta 1975 imeli v Sloveniji vpisanih 22500 študentov in leta 1985 okoli 50000 študentov. Po predvidevanjih o 22500 študentih leta 1975 bi se morali v Mariboru pripraviti na okoli 7000 študentov.

Kako je Maribor na to nalogo pripravljen in kaj mu lahko univerzitetni študij nudi?

Razvojna demografska slika:

Vso povojno dobo se Maribor slabo razvija kot urbanistično in demografsko središče. V zadnjih desetih letih je znašal prirastek prebivalstva le 16%, kar je na nivoju Domžal, Novega mesta, Dravograda in pod nivojem Celja, Gorice...

Če pogledamo, kaj je gibalno mesto, potem je posebno očitna vloga terciarnih dejavnosti (mestotvorne), pri čemer je tako imenovana „industrija znanja“ na prvem mestu, hkrati pa potegne zaradi svoje delovne intenzivnosti za sabo še ostale terciarne dejavnosti. Tudi industrija lahko preide v terciar, če uvede kibernetično tehnologijo. Pri tem je nujno ustvariti močno terciarno jedro (važna vloga univerza), ki v Mariboru še ni izoblikovano.

Sredobežnost: nezadovoljiva atrakcijska sposobnost mesta in pa bližina velikih centrov (Zagreb, Ljubljana, Gradec) povzročajo velik odliv ljudi drugam. Maribor ima med vsemi občinami največ ljudi v tujini (7000 ljudi, sledita Murska Sobota in Ptuj s po 5000 oziroma 4000 ljudi), kar pa je tudi posredno povezano s premajhno privlačnostjo Maribora kot regionalnega centra.

Za primerjavo: ostale slovenske občine imajo v tujini od 100 do 300 ljudi (izjemoma 600).

Z močnim gospodarskim in kulturnim centrom bi preprečili odliv ljudi in omogočili bogato medsebojno sodelovanje s sosedi na enakopravnih osnovah.

Če pogledamo, kako so tradicionalni industrijski centri locirani v Sloveniji, vidimo, da jih je dobra polovica na Štajerskem, torej na področju, ki je za nas posebej zanimivo. Poleg splošnih karakteristik, ki smo jih našli v prejšnjem odstavku, opredeljuje te centre še ena specifična značilnost. Bili so proizvod tujega kapitala in tudi strokovno vodstvo je bilo v tujih rokah. Skupaj s kapitalisti smo po vojni seveda izgnali tudi tuje strokovnjake. Ker domačih strokovnjakov ni bilo, so njihova mesta prevzeli ne povsem ustrezno usposobljeni kadri, in zelo dolgo se je zdelo, da posebni naporji za pridobitev visoko izobraženih kadrov niso potrebni.

Izostanek visoko izobraženih kadrov ima v našem primeru lahko torej takšne ali drugačne vzroke. Toda eden od važnih je ta, da ni bilo točke, okoli katere bi se začela zbirati strokovno-znanstvena aglomeracija. Nobeno slovensko industrijsko podjetje take opore ne more nuditi, vse ostale možnosti pa so bile skoncentrirane izključno v Ljubljani — glavna med njimi univerza. In v tej smeri je treba iskati veličino podjetja, ki mu pravimo Mariborski visokošolski center.

Če smo v prejšnjem poglavju ugotovili, da ideja policentrizma zahteva novo univerzitetno središče v Mariboru, hkrati pa ugotavljamo, da moramo nekaj ukreniti, če hočemo premakniti razvoj mesta in celotne regije z mrtve točke, stojimo pred dilemo, kako in kje organizirati univerzitetno središče:

- ali univerza (kampus) v Mariboru
- ali Maribor kot univerzitetno mesto

RELACIJA MESTO — UNIVERZA

KAM POSTAVITI UNIVERZO

Pri mestih do 500.000 prebivalcev je lahko mestno jedro enoten komunikacijski prostor, kjer se komunikanti poslužujejo vseh komunikacijskih sredstev. To omogočajo tudi fizične dimenzije jedra.

Univerza je nov aktivni komunikant, ki ga vključimo vanj. Brez težav lahko začne komunicirati z ostalimi udeleženci komunikativnega prostora na vseh nivojih.

Manjša mesta (do 500.000 prebivalcev) imajo tu prednost pred večjimi (nad 500.000 prebivalcev), kjer je potrebno vzpostaviti novo, osnovno informacijsko središče, če hočemo, da mestno jedro deluje kot enoten komunikacijski prostor.

V primeru, ko pa imamo univerzo izven mestnega jedra — kampus, potrebujemo v mestu samem zopet informacijski terminal, preko katerega komunicira univerza z mestom in obratno. To pa je zopet nov člen, ki se mu z lokacijo univerze v mestu lahko izognemo.

Družba so njeni kontakti oz. komuniciranje. Če jih ni, družba ne obstaja, če jih zmanjka, obstoječa družba propade. Meje družbe so meje njenih komunikacij — kontaktov distribucijske sheme. Vsaka sprememba v komuniciranju bo povzročila ekvivalentno spremembo v družbi: redukcija v komuniciranju bo povzročila redukcijo v družbi, dislokacija bo povzročila dislokacijo, rast pa ekvivalentno rast. Torej univerzitetni center ne sme biti zaprt sam

vase, svoje inovacije mora razširjati v okolje. Univerzitetno središče bi s kreacijo novih idej razbijalo inertnost obstoječih struktur. S tem bi se zabrisale meje med študenti in neštudenti, delovni proces bi neprestano spremljal učni proces. Univerza ne more živeti v izolaciji. Komunikacija – stik z okoljem, vsakdanji tesni stik – je nujen pogoj urejenega uravnoveženega delovanja.

LOKACIJSKE VARIANTE

a. UNIVERZA V STRUKTURI MESTNEGA JEDRA:

PREDNOSTI:

- obstoječa infrastruktura
- izkoriščanje že obstoječih kapacitet z ustrežno prostorsko koordinacijo (dograjevanje)
- dvojna uporabna vrednost nekaterih kapacitet (univerza – mesto)

SLABOSTI–

- visoke cene gradbenih zemljišč
- pluralizem nekaterih funkcij

b. UNIVERZA, NASLONJENA NA MESTNO JEDRO

PREDNOSTI:

- znatno cenejše gradbeno zemljišče (niso potrebne rušitve)
- izkoriščanje obstoječe mestne infrastrukture
- velike rezerve za rekreacijske površine v bližini
- možno izgrajevanje samo tistih presežnih prostorskih kapacitet, za katere ne najdemo znotraj strukture mestnega centra ustreznega prostora.

SLABOSTI:

- rahla dislociranost od funkcij jedra
- v kolikor gre samo za dopolnilen program – problem enotnega komunikacijskega prostora

UNIVERZA IZVEN MESTNEGA JEDRA (ZGLEDOVANJE PO IDEJI KAMPUSA)

PREDNOSTI:

- nizka cena zemljišča
- velik, enoten gradbeni kompleks – možno prostorsko enoten komunikacijski prostor
- velike perspektive glede stanovanjskih površin, rekreacije itd.

SLABOSTI:

- potrebno dograjevanje infrastrukture, kar pomeni ponavljanje kapacitet, s katerimi mesto že razpolaga
- zaradi velike razdalje od obstoječih univerzitetnih kapacitet (v mestu) potrebno zgraditi vse univerzitetne kapacitete na novo.

RELACIJA UNIVERZA – FAKULTETE

KONCEPT ORGANIZACIJE

V organizacijskem konceptu moramo upoštevati osnovne naloge bodoče univerze v Mariboru in razviti takšen organizacijski model, ki bo omogočal najracionalnejšo realizacijo naslednjih nalog:

- kompletan visokošolski študij raznih smeri
- stopnjevan visokošolski študij
- interdisciplinarni študij
- permanentno izobraževanje
- raziskovalno delo
- sodelovanje z gospodarstvom in družbenimi službami

Da bi navedene naloge lahko racionalno rešili, je nujno, da bodoča univerza preraste tradicionalno statično obliko formalno povezanih različnih študijskih smeri in zavodov in se razvije v dinamičen polidimenzionalen študijski sistem, ki bo omogočal samoupravno koordinacijo interesov gospodarstva, študentov in pedagoških delavcev. Razviti bo treba naslednje: „dimenzije študijskega prostora“.

– dimenzije študijske smeri, to je vertikalna povezava predmetov raznih strok. V tej dimenziji realizira študent svoj študij;

dimenzijo ožje stroke, to je horizontalna povezava strokovnjakov iste stroke na vseh šolah univerze. V tej dimenziji pedagoški delavci ob racionalnem izkoriščanju skupne materialne baze realizirajo svoje raziskovalno delo;

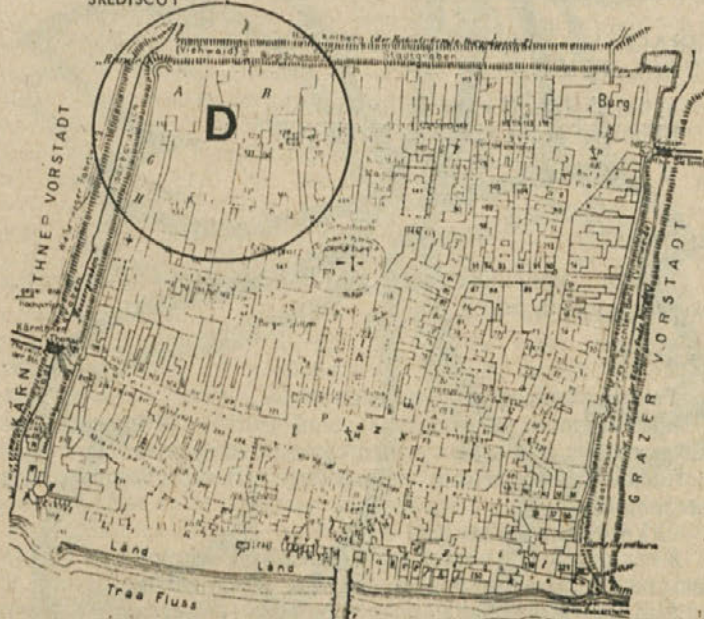
dimenzija povezave z gospodarstvom. V tej dimenziji se realizirajo kompleksne interdisciplinarne naloge, pri rešitvi katerih sodelujejo strokovnjaki raznih strok tako iz univerze kot iz gospodarstva;

– dimenzija samoupravnih odnosov. V tej dimenziji se realizira povezava univerze z družbo, vpliv družbe in gospodarstva na študijske in raziskovalne programe. V tej dimenziji se vsklajujejo interesi neposrednih udeležencev pedagoškega procesa, to je študentov in učiteljev.

KJE NAJ BO POTEMTAKEM UNIVERZA?

Osnovna in vodilna zamisel lokacijske politike mariborske univerze je tako z vidika dosežanega razvoja kakor tudi s stališča novjših spoznanj in izkušenj lahko le ideja univerze v mestu, organizacijsko povezan sklop enot, ki je obenem v mnogoterih oblikah povezan s kvalitetnim mestnim tkivom. Taka univerza je opazna v mestni sliki in predstavlja dojemljivo univerzno območje. Glavna kvaliteta koncepta je koncentracija notranjih in zunanjih stikov.

3.2. SLIKA STAREGA MESTA KAŽE, DA V KAREJU D SKORAJ NI GRADENJ, KI BI DANES LAHKO PREDSTAVLJALE ZGODOVINSKE VREDNOTE (KOMPLEKSNO), PA TUDI DANES JE TA POVRŠINA REALITIVNO PRAZNA. IDEJA O REKTORATU IN NOVI KNJIŽNICI NA TEM MESTU BI SE LAHKO RAZŠIRILA V IDEJO O UNIVERZITETNEM SREDIŠČU!

RAZLIČNI KONCEPTI GRADNJE UNIVERZ, KI SE UVELJAVLJAJO PO SVETU

V nizu različnih rešitev izrabe površin so prikazane posledice odločitev za en ali drug način.

Načrtovanje univerze vodijo različni cilji in je odvisno od različnih pogojev, zato se načrti razlikujejo, vendar, če primerjamo različne načrte med seboj, opazimo, da se nekatere karakteristike ponavljajo.

CENTRALNA ZASNOVA: Značilen zanjo je visokošolski center, v katerem so zbrane vse centralne kapacitete, npr. Centralna knjižnica, centralna menza. Vse strokovne institucije so razvrščene okrog tega koncentrično ali radialno. S koncentracijo različnih institucij okrog centra je doseženo, da so kar najkrajše poti od raznih zgradb do centra. Slabost tega sistema pa je, da se osrednjega prostora, potem ko je dosegel predvideno velikost, ne da več povečati. Med izgrajevanjem univerze je neurejen in sluzi kot centralno gradbišče, če ga v celoti ne izgradimo v 1. fazi.

MOLEKULARNA ZASNOVA: Karakteristična je razdelitev univerze na nekaj funkcionalno avtonomnih enot. Te vključujejo prostore skupne uporabe, kakor tudi strokovne. Taka rešitev je interesantna za velike univerze (nad 10.000 študentov). Velike prednosti ima ta varianta tudi, če si med delovanjem ali se celo med gradnjo zadamo nove razvojne cilje, katerim sledi sprememba

dotedanjšega načrtovanja. Dodamo lahko nove delne fakultete ali gradbene komplekse, ne da bi zanemarili dotedanje načrte.

MREŽNA ZASNOVA: Značilno zanjo je velika gostota zazidave in prostorsko prepletanje vseh visokošolskih smeri, pri čemer se prostori skupinske uporabe in stanovanjski deli enakomerno vpletajo v celotno mrežo. Nastane mestna visokošolska četrt. Pri veliki gostoti zazidave je možno univerzo razširjati samo na zunanjih robovih. Če pa želimo razširjati v notranjosti, moramo prej rezervirati prostor v mreži, posledica pa je manjša gostota in motnje zaradi izgrajevanja.

KRIZNI SISTEM: Značilna je učna ulica, v kateri so razvrščene učilnice, predavalnice ter prostori za vaje. Prečno nanjo pa poteka ulica s prostori in področji skupnih potreb. Obe ceni se križata in sta blizu centru univerze, ne da bi ovirali razširitev enega ali drugega področja. Manjše razširitve so povsod možne, večje pa se delijo: nove učne in strokovne prostore se gradi ločeno od skupinskih v prečni ulici.

LINEARNI SISTEM: Tipično zanj je, da so v traku razporejene cone skupnih potreb. Pri tem so centralne kapacitete razporejene decentralizirano. Bistvena pa je velika gostota zazidave celotnega kompleksa. Jedrnemu pasu so dodani strokovni prostori tako, da dobimo v prečnem prerezu vse potrebne prostore. Tako se lahko ves kompleks, vključno z jedrnim pasom, širi na dve strani. Mesta centralnih prostorov se lahko koordinirajo funkcionalno, prostorsko in časovno, kar omogoča postopno gradnjo. Vendar je univerza prostorsko zaključena v vsaki fazi, ne da bi bilo treba spreminjati gradbeni koncept.

IZBRALI SMO TRI MOŽNOSTI KONCEPTA RASTI UNIVERZNIH SKLOPOV:

- koncentrirana kompaktna struktura;
- policentrična zasnova s širimi jedri;
- verižna struktura rasti;

PREDNOSTI:

Enoten komunikacijski prostor univerze (maksimalna povezanost njenih delov)

SLABOSTI:

Prevelika izolacija od mestne strukture.
b) Policentrična zasnova s tremi jedri se je izkazala kot neustrezna, ker ima veliko pomanjkljivosti, slaba povezanost jeder v funkcionalno celoto, ponavljanje funkcij, otežkočena interdisciplinarnost.

c) Verižna struktura rasti
Velika večina že obstoječih visokošolskih sklopov nam vsiljuje misel na organizacijo razvoja univerze v verižno strukturo. V središčni legi bi organizirali skupen program (univerzitetni center). Nove kapacitete ne bi dograjevali stihijsko, ampak po naprej predvidenem planu (zemljišča, rezervirana za razvoj univerze).

Verižna struktura je po gornjih analizah najprimernejša zasnova koncepta rasti univerzitetnih sklopov.

KJE DOBITI USTREZNE POVRŠINE ZA PROSTORSKI RAZVOJ UNIVERZE?

Če pogledamo prostorsko situacijo v Mariboru, potem lahko vidimo, da se razvoj bodoče mariborske univerze orisuje v treh grupacijah:

a) Ekonomsko komercialna, ki se bo razvijala v kareju Prešernova ulica, Razlagova ulica, Partizanska cesta, Cafova ulica. Površine 40.500 kv. m. Možno je zazidati cca 60 % pri 20 % rušitve.

b) Tehnično-visokošolska, ki se bo razvijala v kareju Strossmayerjeva ulica, Prežihova ulica, Koroška cesta, Gosposvet-ska cesta in kare Koroška cesta, Smetanova ulica, Prežihova ulica, Gradbeni šolski center. Površine cca 93.000 kv. m. Možno je zazidati 50 % pri 20 % rušitve.

c) Pedagoška akademija, pravo, Agronomska fakulteta, ki bi se lahko razvijale v kareju Kalvarija, Vinarska ulica, Kmetijski zavod, Višja agronomska šola. Površine cca 136.000 kv. m. Možno je zazidati 100 % pri 0 % rušitve.

d) Skupne univerzitetne površine (knjižnice, rektorat, velike predavalnice, računski center itd.) v kareju: Slovenska ulica, Orožnova ulica, Strossmayerjeva ulica, Slomškov trg in kare Slovenska ulica, Gregorčičeva ulica, Strossmayerjeva ulica,

Vršarjeva ulica. Površine cca 57.500 kv. m. Možno je zazidati 40 % pri 10 % rušitve.

Slika starega mesta kaže, da v kareju D skoraj ni gradenj, ki bi danes lahko predstavljale zgodovinske vrednote (kompleksno), pa tudi danes je ta površina relativno prazna. Ideja o rektoratu in novi knjižnici na tem mestu bi se lahko razširila v idejo o univerzitetnem središču!

RELACIJA FAKULTETA-SREDNJE ŠOLE

Ali je potrebna organizacijska in prostorska povezava srednjih šol s fakultetami? Načeloma se odklanja, ker vodi do preozke usmeritve dijaka. Univerza je nosilec inovacijskih procesov v mestu, iz nje izhajajo impulzi za spremembe v srednjem šolstvu. Kako se odražajo srednje šole in univerze v mestni sliki?

Nespecializirane srednje šole so v mestu porazdeljene v mreži populacijsko enakih območij, strokovne srednje šole pa zadovoljujejo hkrati tudi potrebe regije in jih je treba temu primerno locirati.

URBANISTIČNA SKICA

Maribor potrebuje za svoj razvoj razvite terciarne dejavnosti, ki bi vzpodbudile mestu potrebno kulturno klimo in mu dale atraktivnost (gospodarsko, kulturno, turistično...).

Če se torej odločimo o lokaciji bodoče univerze v Mariboru, moramo najti takšno rešitev, ki bi optimalno vplivala na preobrazbo mestne strukture. Mrežna struktura se je pokazala kot najprimernejša prostorska varianta.

KONCEPT:

V mestni sliki je univerza ujeta med dve intenzivni rekreacijski ceni (sever, jug - Kalvarija, Drava), kjer se prepleta s strukturo mestnega jedra.

Prostorsko je organizirana tako, da se skupne kapacitete zgoščujejo v univerzitetno središče, specifične kapacitete fakultet pa naraščajo radialno od središča. Univerzno središče je naslonjeno na tradicionalni kulturni center, ki ga obogatimo z novo knjižnico, rektoratom, Aulo Magno, eksperimentalnim gledališčem...

Na robovih rekreacijskih con so locirana študentska stanovanja, deloma kot novogradnje, deloma kot preurejeni stari kompleksi (Lent).

Tak prostorski koncept nam omogoča organizirati intenziven polidinamičen način študija in nudi optimalno povezavo z mestom.

KAKO URESNIČITI KONCEPT RASTI UNIVERZE V MARIBORU:

PRVA FAZA:

Analiza obstoječega stanja in izdelava koncepta dolgoročnega organizacijsko prostorskega razvoja. Skica 1: vidimo veliko medsebojno dislociranost visokošolskih objektov, kar je odraz preteklega nekoordiniranega razvoja. Nova politika združenja visokošolskih zavodov v Mariboru teži k čim večji medsebojni povezavi, uvedbi interdisciplinarnega študija, graditvi skupnih prostorskih kapacitet itd. V okviru prve faze je potrebno ustanoviti študijsko skupino za organizacijsko-prostorski razvoj univerze, katere naloga je izdelati koncept dolgoročnega razvoja univerze v Mariboru (specifična prostorska problematika). Na podlagi te študije bi se izdelal podrobnejši urbanistični načrt, ki bi že ščitil površine, določene za razvoj univerze. Hkrati bi ta skupina morala doseči koordinacijo prostorske politike.

DRUGA FAZA

V skladu s sprejetim programom razvoja univerze se začne izgrajevati univerzitetni center v kareju D. Najprej se sprejme že nakazana možnost za rektorat (Slomškov trg). Zgradi se centralna knjižnica, Aula Magna...

VEKŠ in VTS se širita na že rezerviranih kompleksih A in B, PA in VP šola se selita v kare C, začne se izgrajevati skupne prostorske kapacitete v kareju D. S smiselno politiko pričnemno organizirati poti med A, B, C in D ter jim dajemo program, atraktiven za študenta.

TRETJA FAZA

Rast univerzitetnih sklopov A, B in C spremlja dinamičen razvoj univerzitetnega centra, ki že daje Mariboru sliko univerzitetnega mesta. Distance se manjšajo, univerza postaja enotno telo.

ZELENE, REKREACIJSKE CONE

Športna igrišča — atletika, igre z žogo, športi na travi
Vodna rekreacija
Trije ribniki — potencialna mestna rekreacijska cona: drsanje, sprehodi, vodni športi
Jezero, jahanje, sprehodi
Mestni park

ZAKLJUČEK

Teh misli smo pristopili k prvemu koraku — iskanju lokacije za pedagoško akademijo, ki naj s svojo lego in vrednostjo prva opozarja na preraščanje v univerzo. Ideja o vsaditvi PA k pedagoški gimnaziji je zrasla iz teženj o ustvaritvi enotnega pedagoškega centra ob neposredni bližini univerzitetnega centra. Vendar so zmogale tendence tistih, ki so bili mnenja, da sodi PA na rob mesta, pod Kalvarijo v mirno zeleno okolje.

Študentska stanovanja bi lahko zrasla v adaptiranih zgodovinskih območjih — Lent, Geto . . . , kar bi nedvomno zakrpalo te rane mesta, vendar danes prevladuje odločitev o lokaciji študentskih domov na rob mesta v bivšo kaznilnico KPD.

V centru se prazni prostori polnijo s stanovanjskimi bloki, kar je nedvomno ugodno za gradbena podjetja, ki bodo stanovanja lahko drago prodajala, nesmiselno pa s stališča urbaniziranja mestnega središča.

Ostajajo še predeli: Gambrinus, kare med Gregorčičevo in Slovensko ulico itd. Jih bo Maribor uspel urbanizirati v smislu pozitivnega razvoja mesta ali pa bodo kot mnogi drugi prepuščeni stihiji?

Bogdan Reichenberg

Kulturo delavcem

„Samoupravljanje kot družbeni odnos, v katerem naj bi bil delavec čedalje bolj svoboden v svojem odločanju, in sicer tudi zaradi tega, ker čedalje bolj vsestransko razvija svojo osebnost, to samoupravljanje vsebuje tudi zahtevo po BOJU ZA KULTURO, za njen razvoj v vseh razsežnostih, za njeno vtkanost v sleherno človekovo dejavnost.“

Kultura dobiva danes isti samoupravni status ter iste samoupravne pravice in dolžnosti kot ostala področja združenega dela. Čeprav smo že pred leti uvedli družbeno samoupravljanje tudi v našo kulturo, do dejanskih samoupravnih odnosov na tem izredno pomembnem področju nikoli ni prišlo. Položaj kulture je ostal še naprej odvisen od države in državne administracije, ki ji je kot bolj ali manj prosvetljen mecen po svoji uvidenosti in po svojih kriterijih „rezala kruh“. Zato pomeni samoupravno konstituiranje kulture predvsem ukinitvev tradicionalne odvisnosti kulture od države. „Prav ta odvisnost kulture od državne administracije je porajala in poraja videz, kakor da je kultura „neproduktivna sfera“, ki se ima za svoj obstoj zahvaliti „darežljivosti“ države, njenemu „razumevanju“ za družbeno pomembnost in potrebe kulture. „Zaradi ostankov zakoreninjenih etastičnih odnosov je bila kultura mnogokrat zapostavljena. Dogaja se še danes, da dobivajo podporo nekvalitetne, antagonistično nastrojene, socializmu in delavskemu razredu tuje ter „antikulturne“ stvaritve, medtem ko ostajajo prizadevanja za RESNIČNE kulturne vrednote nenagrajena. V takšnih okoliščinah so se porajale tudi oblike kulturniškega elitizma, zaprtih krogov, ki mislijo, da so edini poklicani ocenjevati ter po svojih mnogokrat nekritičnih merilih vrednotiti ustvarjanja na področju kulture.“

Kultura je last vse družbe! Je življenjska potreba in hkrati samoupravna pravica slehernega člana naše samoupravne skupnosti, predvsem pa delavskih množic, ki jim je kulturna ustvarjalnost v prvi vrsti namenjena. Samoupravni odnosi v kulturi morajo biti takšni, da bo omogočena množičnejša in neposrednejša udeležba delavskega razreda. „Prav vstop delovnih množic v kulturo kot kulturnih samoupravljalcev je najvažnejša nova, zgodovinsko še neizkoriščena možnost kulturno avtonomnega in hkrati ljudsko demokratičnega razvoja kulture.“

Kulturne skupnosti so pravni okvir nove kulturne samouprave. „Prevzemajoč funkcije, ki jih je doslej v odnosu do kulture opravljal država, morajo vzpostaviti most med kulturnimi ustvarjalci in socialno bazo samoupravljalcev na različnih področjih

združenega dela ter jih povezati v višjo samoupravno kulturno asociacijo.“ Gre za tako imenovane mešane samoupravne skupnosti, kjer nastopajo trije poglavitni nosilci interesov: KULTURNI DELAVCI kot posebej zainteresirani, NEPOSREDNI PROIZVAJALCI, ZDRUŽENI V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA, ki so zainteresirani tako za kulturne storitve kakor tudi za globalna razmerja med družbenim produktom in splošno potrošnjo, in OBČANI V KRAJEVNI SKUPNOSTI, OBČINI IN REPUBLIKI, ki v razmerah socialne in teritorialne enotne družbene skupnosti še dodatno specifično oblikujejo svoj kulturni interes in zadovoljujejo v okviru skupnosti svoje potrebe na področju kulture. Vsi ti nosilci interesov preko svojih delegatov z družbenim dogovarjanjem in samoupravnimi sporazumi v kulturnih skupnostih oblikujejo kulturno politiko, ki mora težiti za tem, da bodo kulturne dobrine dostopne vsem in da bodo delovni ljudje nenehno zviševali raven svojega kulturnega življenja.

Temeljni subjekt nove in širše zasnovane kulturne politike ter kulturnega razvoja sploh je DELOVNI ČLOVEK. Zato je potrebno že na sedanji stopnji razvoja samoupravljanja v kulturi postavljati družbenoekonomske odnose tako, da bodo temeljili na interesih delavskega razreda in da bodo povezani z razvojem materialne proizvodnje. Novih samoupravnih interesov v kulturi ne more biti, če ne bo izpeljana svobodna menjava dela samoupravno organiziranih delavcev v kulturi in delavcev v proizvodnji oziroma v drugih dejavnostih. Pogoj za to pa je, da bodo temeljne organizacije združenega dela samostojno razpolagale z več sredstvi kot doslej.

Tako kot so izobraževanje, zdravstveno varstvo, rekreacija in podobno del splošne poslovne politike podjetja (čeprav tudi na teh področjih v delovnih organizacijah še ni vse urejeno), tako tudi kulturno življenje delavcev ne bi smelo ostajati zunaj prizadevanj in pobud delovne skupnosti. Nasprotno, tudi kultura mora biti prisotna v njeni proizvodni in socialni usmeritvi. Ukvarjanje s posameznimi vrstami kulturne dejavnosti in poseganje po kulturnih dobrinah namreč vpliva na oblikovanje človekove duhovne podobe, vpliva na njegove človeške in delovne lastnosti, na navade, na odnos do ljudi, na socializacijo delavčeve osebnosti, na oblikovanje človeka kot samoupravljalca, skratka, človekova kulturnost se mora nujno izražati v njegovem načinu življenja in mišljenja v stiku z ljudmi, družbenimi ustanovami, pri delu in na podobnih področjih. Zato bodo morale družbenopolitične organizacije, ZKPO, predvsem pa kulturne skupnosti pričeti sistematično družbeno akcijo za to, da bodo organizacije združenega dela v gospodarstvu in na drugih področjih organizirano in načrtno skrbele za ugotavljanje in zadovoljevanje kulturnih potreb delovnih ljudi, nenehno zviševale njihovo kulturno raven, oblikovale svoje kulturne programe in zagotavljale sredstva za njihovo izpolnjevanje. Izkušnje v nekaterih delovnih skupnostih pa so že pokazale, da je mogoče oblikovati in dvigniti kulturni interes delavcev predvsem z ORGANIZIRANIMI JEDRI. Mišljeni so razni odbori, komisije, sveti ali sekcije za kulturo, ki bi jih naj ustanovljali organi upravljanja (delavski sveti). Oblike so seveda lahko različne, odvisne od razmer, teženj in organiziranosti delovnih organizacij. Ponekod je v zametkih takšna ali podobna dejavnost že sedaj zajeta v centrih za izobraževanje; možna so telesa pri delavskih svetih, katerih delovna naloga je oblikovati širši socialni program TOZD, ki vsebuje tudi program dejavnosti na kulturnem področju. Drugod zopet so na tem področju zelo dejavni sindikati itd. Ti odbori oziroma komisije, ali kako se bodo že kje imenovali, bodo lahko v neposredno pomoč tudi delegacijam TOZD v kulturnih skupnostih pri pripravljanju stališč oziroma organiziranju obravnave predlogov, pri uresničevanju delegatskega razmerja (kulturne skupnosti so še vedno organizirane po klasičnem predstavniškem sistemu). Tako organizirana „kulturna“ jedra bodo morala v osnovnih sestavinah proučiti stanje in spoznati sedanje kulturne potrebe ljudi v njihovi organizaciji združenega dela, ugotoviti osnovne možnosti (in poti) za izboljšanje stanja ter v okviru širšega socialnega programa izoblikovati temeljni program zadovoljevanja kulturnih potreb delovnih ljudi. Prav tako bodo morala skrbeti za organizirano kulturno življenje delavcev ter imeti v delovni organizaciji pobudo za obravnavanje programa kulturne skupnosti, za sklepanje družbenega dogovora in samoupravnega sporazuma ter jih skupno z delegacijo organizacije združenega dela v kulturni skupnosti predlagati delovnim ljudem oziroma organom upravljanja v obravnavo. O vseh teh vprašanih teče že dalj časa široka družbena razprava po odbori in komisijah pri SZDL, sindikatih, ZK in temeljnih kulturnih skupnostih. Na vsak način pa bo uspeh zagotovljen šele tedaj, ko bodo pokazali interes in pravo zavzetost tudi tam, kjer delavci delajo in ustvarjajo dohodek, torej v organizacijah združenega dela.

M. P.

Talia, vstani med mariborskimi študenti

REPUBLIŠKO IN OBENEM ZAKLJUČNO SREČANJE AMATERSKIH PIONIRSKIH IN MLADINSKIH GLEDALIŠC NAŠA BESEDA '73, KI SE JE ODVIJALO OD 9. DO 12. MAJA V VELENJU, JE SKLENJENO.

Spet se je končal enkratni in pomemben slovenski dogodek. NAŠA BESEDA ima že večletno tradicijo, tako da ni strahu, da se dogajanje ne bi zvrstilo tudi naslednja leta. In še nekaj je, kar nam priča v prid vse večjega razmaha amaterske dejavnosti. To je dejstvo, da se vsako leto na to prireditve prijavi vedno več gledaliških skupin.

Tako je bilo letos prijavljenih 105 predstav, od katerih se jih je 64 zvrstilo na občinskih (Maribor, Ravne, Kranj, Grosuplje, Celje, Velenje) in področnih (Murska Sobota in Trbovlje) srečanjih. Žirija je za zaključno republiško srečanje v Velenju izmed 48 izbrala 11 predstav. Seveda je pri tem prišlo do nekaterih napak, in sicer se je izkazalo, da so se na republiško srečanje uvrstile predstave, ki si tega niso zaslužile.

Srečanje je pričelo z gledališko skupino osn. šole Staneta Mlakarja iz Šenčurja z delom Heppa van Delfta HURA SONCU IN DEZJU v režiji Saše Šubic. Predvsem je treba pohvaliti repertoarni izbor, saj je skupina porušila mit o pionirskih predstavah, za katere naj bi izbirali tekste že renomiranih avtorjev, kot je to pri nas Suhodolčan idr., da bi bil uspeh zagotovljen. V iri mladih izvajalcev je bilo čutiti veselje do igranja in prav to je prevladalo režiserjevo pomanjkljivost, ker je dopustil na odru na trenutke preveč slučajnostno igranje. Še enkrat, mladi igralci so igrali naravno in sproščeno, tako da smo jim z veseljem sledili in verjeli.

Druga se je predstavila gledališka skupina tehniške srednje šole iz Celja, in sicer s poezijo Nataše Kastelic SAMO ZA VČASIH v režiji Stefana Volfa. Zanimiv je bil pristop k poeziji, saj je poskušal biti ustvarjalni, le da je vse ostajalo bolj pri želji. Na trenutke se je zdelo, kot da igralci nimajo razločenega odnosa do poezije, prav zato pa je predstava od časa do časa postajala bolj deklamacija kot kaj drugega. Odlična je bila koreografska postavitve, vendar na škodo vsebine, ker je efekt večkrat nadvladal. Predstava bi lahko pohvalili, kajti priča smo bili kljub vsemu zanimivemu eksperimentu, ki pa ni bil v bodoče vsebinsko bolj dognan.

Tretja je nastopila igralska skupina Barigal MKUD dr. Franjo Crnek I. Gimnazija v Mariboru, in sicer je nastopila s Prevert - Holana UMETNOST SE JE ZACELA S PADCEM ANGELOV ali BOŽANSKA MELODRAMA v režiji Teodorja Lorenčiča in Tanje Viher. Ker sem v predstavo aktivno vmešan, težko pišem o njej, tako se bom opiral na mnenje žirije. Sicer pa je ob premjeri, ki je bila v Balkonski dvorani SNG Maribor, že bila napisana ocena Draga Jančarja v Večeru: zanimivo gledališko iskanje, ki je vzbudilo različna mnenja in več polemik. Formalno razgibana postavitve s poskusi inovacij je bila tu in tam šokantna, tudi izdelana, vendar na trenutke premalo pripovedna. Predstava je pritegnila mlado občinstvo.

Četrta se je predstavila gledališka skupina II. osnovne šole iz Celja z zanimivimi otroškimi pesmimi Toneta Pavčka z naslovom VRTILJAK v režiji Jožica Klafnjšek, Darinke Lorenčak in Mirana Pejovnika. Interpretiranje je bilo zastarelo (vpliv čitalništva, o katerem bomo v članku še govorili).

Peta je bila gledališka skupina IV. osnovne šole iz Celja z delom Darinke Joštove, PRI NAS DOMA, ki ga je tudi režirala. Otroci, ki so sami doma, se igrajo starejše svoje starše. Škoda, da so otroci zaigrali preveč resnično, v njihovi igri bi morali čutiti, da se vse skupaj igrajo, ne pa da so resnično poskušali biti starejši.

Šesto se je predstavilo mladinsko gledališče Svoboda II Trbovlje s Pugetovo komedijo SREČNI DNEVI v režiji Nade Guček. Kljub temu, da gre za besedilo, ki je mlademu igralcu napisano na kožo, predstava ni dala kakšnega posebnega užitka. Nemara zato, ker režiserka ni bila dovolj veščica in podjetna, da bi si upala nekoliko teksta črtati. Igralci so bili premalo sproščeni.

Šedmi so nastopili pionirji gledališkega krožka osnovne šole Rada Robiča iz Limbuša z dramatisacijo Exuperijeje pravljice za odrasle MALI PRINC. Imeli smo priložnost soočiti se s problemom dramatisacije, ki jo je opravil Peter Trnovšek; on je tudi postavitev režiral. Zaradi skrajšane verzije je bila osnovna ideja nekoliko skrita, vendar; smo bili priča zanimivemu in poetičnemu gledališkemu dogodku, ki nas je tangiral.

Osmo se nam je predstavila gledališka skupina osnovne šole Simona Jenka iz Kranja z Nikanure Sinkičija POJOCO ŠKRINJICO v režiji Jožeta Kovarčiča. Prijema predstava predvsem po zaslugi prepričljive in lepe kreacije ženske vloge. Nekoliko sta bili hladni obe moški kreaciji, kljub temu je bila predstava prijetna za uho in oko.

Deveta je bila gledališka skupina šole za zdravstvene delavce iz Celja z recitalom pesmi Gregorja Strniše v režiji Damjane Grčar. Škoda, da iz recitala Strniševe poezije avtorjevih pesmi nismo prepoznali. Bili smo priča nestatičnemu recitalu, ki pa je imel skrajno neutemeljene premike. Predstava je bila dobra le po jezikovni plati.

Deseto se nam je predstavilo mladinsko gledališče Svoboda II Trbovlje, ki je uprizorilo LITERARNI VEČER v režiji Nade Guček. Bili smo priča klasičnemu literarnemu večeru, ki pa je bil zgrešeno zasnovan. Namesto gledališke predstave smo videli modno revijo, ko so nam mlade izvajalke pokazale veliko število zametnih večernih oblek. Nismo jim verjeli, ko so nam prebrale „milijon nas je, milijon amirajoči“ preveč so dišale po šminki in lepih oblekah. Plesna vložka nista bila utemeljena. Pohvalimo lahko samo izbor poezije, ki je obsegal predvsem Mateja Bora.

Zadnji je nastopil gledališki krožek osnovne šole Ivana Cankarja s priredbo radijske igre ŠTIRJE FANTJE MUZIKANTJE v režiji Janeza Karlina. O predstavi bi rekli: „ENKRATNO! Režiser je pokazal, kakšen mora biti ustvarjalni odnos do teksta, kako moramo delati z mladimi, da bodo na odru skrajno neposredni, kako morajo igrati, da jim bomo z največjim veseljem sledili in verjeli. Zelo domiselna je bila sterilizirana scena, ki jo je pripravil Saša Kump. Še enkrat, zares enkratni gledališki dogodek!

Nasploh bi lahko rekli, da je v predstavah bilo čutiti nihanje med stari in novim, ko se mladi izvajalci še niso opredelili za eno ali drugo. Obenem je

vsak dan potekal seminarški posvet, ki ga je vodil tov. Marjan Belina, vendar se je tega dela celotne prireditve udeležilo zelo malo režiserjev in mentorjev, dasi je bil ta del namenjen predvsem njim. Prav tako je bistveno zašepala organizacijski plat, in sicer Po strani, ki je za izvajalca najpomembnejša, dvorana kulturnega doma v Velenju je namreč bila večinoma tri četrt prazna, da o obisku predstav v Soštanju ne govorimo, ker je bila prisotna samo žirija in nekaj režiserjev ostalih predstav. Mogoče niso toliko krivi organizatorji, (po mestu je bilo polno propagandnega materiala) kot velenjska publika, ki več kot očitno še ni osveščena. Škoda!

Ustavil se bom še ob delu, ki se je odražalo v predvajanjih in izmenjavi mnenj ob povedanih mislih Marjana Beline.

Predavanja so se zvrstila v sledečem vrstnem redu: v četrtek, 10. maja: POMEN PROGRAMSKIH NAČRTOVANJ PRI ŠIRJENJU GLEDALIŠKE MISLI MED MLADIMI,

v petek, 11. maja: NEKATERA IZHODIŠČA, KI OBVLADUJEJO GLEDALIŠKO DELO Z MLADIMI IZVAJALCI,

v soboto, 12. maja: VREDNOTENJE IN ODZIVNOST GLEDALIŠKEGA EKSPERIMENTIRANJA MED MLADIMI LJUBITELJI GLEDALIŠC.

NA SEDAMO TABUJEM

Igralsko skupino sodimo po repertoarnem izboru. Kakšen je fenomen gledališke umetnosti in kakšen je njen vpliv na človeka?

— Gledališka umetnost je najkompleksnejša ker jo posreduje živ človek, s katerim smo v času izvajanja v kontaktu. To je enkratna umetnost.

— Gledališka umetnost je trenutna, ker je umetniško doživetje enkratno. Izvajalec namreč močno doživi celotno predstavo in svojo kreacijo prvič in še nekajkrat, potem pa pride na površje rutina.

— Je aktualna umetnost, ker obravnava aktualne probleme, pri tem pa mora različne ljudi v dvorani zainteresirati za eden in isti problem.

— Gledališka umetnost je tista umetnost, ki najbolj vpliva na humanistično, estetsko in kulturno vzgojo človeka.

KAJ NAJ Z GLEDALIŠČEM POČNEMO?

Gledalec mora poznati določene komunikativnosti teatra, dasi ne potrebuje predznanja, kot je to potrebno za razumevanje glasbe. V gledališču gledalca bolj vzgajamo kot kaj drugega. To vzgajanje pa je odvisno od repertoarnega izbora. In ravno tu, pri tem vzgajanju, najpogosteje grešimo, ker premalo pazimo na repertoarni izbor.

Profesionalna gledališča v svoji repertoarni politiki največkrat ne razmišljajo o vzgajanju svojih gledalcev, ampak mislijo, da si zadoščajo. Tako se namen profesionalnega teatra izživlja sam v sebi.

Nasprotno pa počnejo amaterska gledališča. Vendar večkrat počnejo to preveč stihijno in manj načrtno ter tako s tem gledalca odbijejo. Zato naj režiserji načrtno razmišljajo o repertoarnem izboru, pri tem pa morajo imeti določeno gledališko znanje. Biti morajo poučeni. Najpogosteje pa se zgodi,

Kultura med študenti -

Pred dobrim tednom dni sem prevzel vodstvo kulturne komisije pri IO SŠ MVZ. Pregledal sem majhen arhiv komisije, spoznaval delo komisije v pogovorih s predhodniki in prišel do zaključka, da je organizirano kulturno življenje mariborskih študentov tako rekoč na psu. Zato mislim, da je nujno postaviti organizacijo kulturnih komisij po šolah in na izvršnem odboru na neki določen delovni nivo in sestaviti koordiniran program dela, da ne bo mogel nihče izmed študentov reči: „Kultura? Saj je ni!“

Če prenašamo praktične izkušnje iz organiziranja gospodarskih in družbenopolitičnih organizacij naše samoupravne družbe tudi v kulturno dejavnost mariborskih študentov, potem je bistveno to, da je odločanje o tem, kaj bo s kulturo med študenti, v rokah študentov — vsaj kolikor je to mogoče. Zato smo izdelali

anketo, ki bo, razdeljena po visokošolskih zavodih in študentskih domovih, dala precej jasno sliko o željah študentov. Na tej osnovi bomo lahko sestavili delovni načrt za prihodnje šolsko leto ob misli, da naše akcije le ne bodo udarec v prazno. Ker mislim, da je osnovna pomanjkljivost sedanjega kulturnega dogajanja premala obveščenost študentov, bom podal kratek pregled osnovnih možnosti dela kulturne komisije.

KAJ

Kulturna komisija pri IO SŠ MVZ organizira:

- literarne večere in podobne prireditve,
- likovne razstave,
- proslave kulturnih in drugih praznikov,
- prodajo abonmajev SNG v Mariboru,

da režiserji (amaterskih gledališč) poznajo le osem tekstov, ki so bili že nešteto izvajani, in tako ne dajejo nič novega.

Ustavimo se še pri najmlajših gledalcih (otročih). Ti so najbolj neposredni in odkriti gledalci, do katerih moramo biti odgovorni.

KAJ IZBEREMO ZA MLADE IZVAJALCE IN NE ZA GLEDALCE SEBE IN REŽISERJA?

Režiserji se večkrat ne znajo prilagoditi mlademu igralcu in hočejo v izbiri teksta in v igri sami uveljaviti svoje mladostne predstave. Pri tem pa se ne zavedajo, da imajo danes mladi drugačne predstave o svetu in da ga tudi drugače sprejemajo kot so ga oni, pred recimo 40 leti. Taki režiserji se bojijo načeti svetišča, ki so bila svetišča njim, danes pa te vrednosti nimajo več.

Ker nekateri premalo vedo o gledališču, se pravi, da so nepoučeni, nasedajo tabujem in „nedotakljivim“ gledališkim osebnostim kot so: Suhodolčan, Bevk, Brenkova itd., ker mislijo, da so si če so izbrali otroški tekst teh treh, s tem kvaliteto že zagotovili (prav nasprotno je dokazala pionirska skupina s pr edstavo HURA SONCU IN DEŽJU).

Da bi režiserjem amaterjem omogočila večje gledališko znanje, organizira republiška ZKPO vsakoletni režiserski tečaj. Cudijo pa se, čemu so ti tečaji tako slabo obiskani, ko pa je bilo v preteklem letu 150 mladinskih in pionirskih premier, koliko pa je bilo še takih, za katere niti ne vemo. Torej, v prihodnje ne smemo več mimo programskega načrtovanja gledališke dejavnosti. Se pravi, moramo sodelovati, da bomo o gledališču čim več vedeli.

IZHODIŠČA ZA DELO Z MLADIMI

Pod tem naslovom bomo obravnavali problem dela z najmlajšimi izvajalci.

Poglejmo najprej zgodovinska izhodišča, za katera takoj na začetku recimo, da so danes kvarna in da skrajno nepravilno vplivajo na mladega izvajalca (otroka). Pravzaprav sta tu dve bistveni izhodišči:

– romantični realizem in čitalništvo.

To dvoje se je iz profesionalnega teatra preselilo v amaterizem, predvsem pa na proslave raznih državnih praznikov po osnovnih šolah.

Romantični realizem se kaže v poenostavljanju problemov, v čim večji bolečnosti, ki hoče vplivati na čustva gledalca, v vsem skupaj pa ni nobenega izpovednega hotenja. To pa izključuje fantazijo otroka igralca in otroka gledalca, kajti priča smo didaktiki z odra (vzgjajati z odra).

Čitalništvo: otrok, ki recitira pesem in v pesmi npr. reče – sonce je veliko – in pri tem razširi roke, da bi tako pokazal velikost sonca. To je napaka, ki se je rodila v obdobju čitalništva. Učiteljice, ki po osnovnih šolah delajo z otroci, prenašajo to napako na njih. Tako so otroci že v osnovi gledališko nepravilno vzgojeni.

Naloga človeka, ki dela z otrokom, je, da ima pravilen pristop do njega in ne samo do dela samega. Ne sme uveljavljati sebe namesto otroka, ne sme

uveljavljati svoje ambicioznosti, ko hoče ustvariti nekaj na silo. Kdor dela z otroci, naj si vzame čas in pusti otroku, ki jy poln domišljije, ustvarjati.

VREDNOTENJE IN ODZIVSOT GLEDALIŠKEGA EKSPERIMENTA

Gledališki eksperiment je domovinska pravica mladih. Zakaj je gledališki eksperiment naravna potreba gledališke umetnosti? Zato, ker je teatru komunikacija že osnovni namen. Vedno moramo verjeti, da, celo domišljavo verjeti, da smo našli modus naše gledališke dejavnosti. Brez tega verovanja si ne moremo predstavljati ekspresivnosti teatra.

Od kdaj je v zgodovini gledališke umetnosti zahteva po eksperimentu osnova? To najdemo že v samem začetku, pa še danes. Fenomen pa najdemo v dvajsetem stoletju. Pomen eksperimenta: daje nam nova aktualna sporočila ter resnico o človeku in družbi. Na zahodu se je to pokazalo kot formalno iskanje, na zahodu se je namreč ta formalističen način izživljal na oblikah brez vsebine. Vendar se je tovariš Belina vprašal po vzroku. Po njegovem je vzrok kriza duha (literature, slikarstva, gledališča), ki jo ta formalizem hoče zakriti.

Čemu mladi jemljejo formalističen način kot svoj kredo (vero) gledališkega izhodišča? Nemara zato, ker pri tem ne potrebujejo predhodne gledališke izobrazbe. Zato, ker lahko tu postavljajo na glavo tisto kar o teatru vedo; ker je to na videz revolucionarno, ker ruši vse malomeščansko in snobistično, ker daje občutek brezkompromisnosti in novosti za vsako ceno.

To pa med mlade prinaša zmedenost, le-to pa novi snobizem. Ta novi snobizem prinaša zavest mladih, ustvarjalno nemočnih. To je ustvarjalna impotenca, ki se skriva za imenom modernega teatra.

Potrebujemo tak eksperiment, ki se ne bo izživljal v posnemanju zahoda, ki se ne bo izživljal v ustvarjalni impotenci. Torej je gledališče, ki ga potrebujemo, tako, da nam daje nov način doživljanja. Se pravi, naj mladi svoj nov izraz iščejo predvsem v vsebini, šele potem naj dogradijo formo. Vsebinsko pa ponuja družba sama.

Ali ima danes kak smisel pisati o srečanju pionirskih in mladinskih amaterskih gledaliških skupin v študentski list, torej študentom?

Z mirno vestjo lahko rečem, da ima. Torej, kje tiči ta smisel? Občutek imam, da je gledališče kot tako študentom odtujeno. Spomnimo se samo vsakoletnega Boršnikovega srečanja v SNG Maribor. Lahko rečemo, da je interes med študenti pičel droptičarsko (sodeč po obisku študentov). Vendar pustimo institucionirani teater, ta je vpet v kalupe, katerih zametki so že na akademiji. Poglejmo raje amaterizem, vendar amaterizem v najboljšem pomenu besede. Torej teater amaterje, katerih predstave priso amaterske, ampak velikokrat nad nivojem profesionalnega teatra. To, se mi zdi, velja predvsem za eksperiment. Pri amaterjih se najpogosteje soočimo z velikim entuziazmom, neokuženostjo od kakršnihkoli norm gledališke omike in nujnosti. Vse to pa velikokrat pogrešamo v profesionalnem teatru, kjer igralci na trenutke postajajo stroji dvajsetega stoletja. In še bolj kot profesionalnemu teatru so študentje odtujeni amaterskemu. To nam v Mariboru potrjuje dejstvo, da ni niti ene študentske gledališke skupine.

Torej, namen tega članka je vznemiriti mariborske študente za teater, za gledališko ustvarjanje, v njih vzpostaviti odnos do gledališča. VSTANI, TALIA, MED MARIBORSKIMI ŠTUDENTI!

Teodor Lorenčič – Feliks

kaj? kako? kdaj? zakaj?

regresirane vstopnice za koncerte, ki jih prireja Koncertna poslovalnica in glasbena mladina (do sedaj le klasične glasbe – o pop glasbi bomo še razmislili), študentske plesne in še nekaj akcij, ki pa se ne dajo klasificirati, ker so zelo raznolike.

študentske plesne in še nekaj akcij, ki pa se ne dajo klasificirati, ker so zelo raznolike.

KAKO

Vse to organiziramo v sodelovanju s kulturnimi komisijami na šolah ob pomoči ostalih članov izvršnega odbora in zunanjih sodelavcev po normalnih načelih sodobne organizacije v okviru možnosti, ki jih imamo.

KDAJ

Delo se v glavnem omejuje na sezono od oktobra do junija – v skladu s šolskim letom in

potekom predavanj. Nekateri datumj akcij so vezani (proslave itd.), druge pa določamo v skladu z možnostmi organizacije akcij in ocenjenega števila obiskovalcev (problem financiranja).

ZAKAJ

V današnji družbi je neogibno gojiti kulturo duha in srca, saj je imamo dosti premalo – o tem pričajo vsakdanji pojavi v odnosih med ljudmi, ki jih sicer opazimo, a se ne zmenimo zanje. Vzgoja kulture deluje v neki meri do konca srednje šole (čeprav prisilno), potem pa je študent prepuščen več ali manj lastnim vzpodbudam. In kako naj se študent vključi v naše kulturno življenje, če mu ni dana možnost, da bi to organizirano počel v krogu svojih kolegov in prijateljev? Vidite, zato je organizirana kulturna dejavnost mariborskih študentov neogibno potrebna!

Janko Siranko

O neki družbeni funkciji

Umetnost je družbeni pojav. Nastala je z razvojem družbenih potreb ljudi. Prav zaradi tega je njen predmet socialen: življenje ljudi, vse strani tega življenja, pa tudi vojna in revolucija kot družbeni pojavi. Za razliko od drugih oblik družbene zavesti prikazuje umetnost s svojimi produkti celovitost, pestrost in smisel človeškega življenja najbolj popolno; slika njegovo bistvo. Znano je, da moremo s pomočjo književnih, likovnih, filmskih, gledaliških, glasbenih in drugih umetniških del doseči estetske učinke kakor tudi trajnejše vzgojne in izobraževalne cilje. Prav zaradi te vsestranskosti je pomen umetnosti in umetniškega snovanja toliko večji, saj preko tega spoznavamo resnično življenje in stvarnost. Življenjski realizem je osnova vsake prave, resnične umetnosti, ne glede na to, v kakšni umetniški obliki se kaže in kako je izražen.

Klasiki marksizma so upravičeno poudarjali, kako so skozi umetniška knjižna dela Balzaca, Tolstoja in drugih velikih pisateljev dosti bolje spoznali posamezne socialnoekonomske, politične in kulturne razmere v Franciji in Rusiji kot pa s pomočjo zgodovinskih virov.

Marx je poleg drugega tudi zaradi tega želel napisati knjigo o svojem priljubljenem pisatelju Balzacu, vendar žal ni utegnil. Lenin je tudi bil ljubitelj vseh velikih pisateljev, posebno Tolstoja. O Tolstoju in resničnosti ter realnosti njegovih del je izrekel nešteto misli. Tako je npr. v sestavku L. N. Tolstoj in sodobno delavsko gibanje (V. I. Lenin, O književnosti), med drugim zapisal tudi tole: „Tolstoj je odlično poznal kmečko Rusijo. V svojih umetniških delih je to življenje tako naslikal, da se lahko primerjajo z najboljšimi deli svetovne književnosti. Katastrofalno pokanje temeljev kmečke Rusije je pritegnilo njegovo pozornost ter poglobilo njegovo zanimanje za vse, kar se je dogajalo okoli njega; vse to je pripeljalo do preloma v njegovem svetovnem nazoru. Tolstoj je po vzgoji in izobrazbi ter rojstvu pripadal najvišji ruski aristokraciji, vendar je prekinil z ustaljenimi nazori te skupnosti ter se je v svojih zadnjih delih spravil z žgočo kritiko na vso sodobno državno, družbeno, cerkveno, ekonomsko ureditev, ki je slonela na izkoriščanju in zaslužnjanju množic, na njihovi bedi, na uničevanju kmetov in nasploh majhnih lastnikov, na nasilju in licemerstvu, ki od vrha do tal izpolnjujejo sodobno življenje.“

Fragment o vsebini, realizmu in funkciji umetnosti nedvoumno kaže, da je progresivna umetnost vedno rabila kot močno orožje v borbi za uresničitev humanističnih družbenih interesov in ciljev socialnih revolucij. Prosvetljeni in kultivirani ljudje znotraj revolucionarnih gibanj so lažje in hitreje razumevali in sprejemali cilje, za katerih uresničitev so se požrtvovalno borili. Zaostalost in neznanje sta bila in sta še največja sovražnika vsakega napredka.

Kulturno življenje pa ima pri nas tudi vidne praznine. Posamezni rezultati so nas zavajali v samozadovoljstvo, ki je omogočalo neprekinjen kritičen odnos do snovanj. Včasih so dovolj bežni vtisi in nekaj statističnih indikatorjev za ustvarjanje dobre ocene delovanja neke skupnosti. Kakor bi bilo v preteklosti dovolj časa za kritično analiziranje prakse, tako ni bilo v preteklosti dovolj časa za kritično analiziranje prakse, tako ni bilo dovolj ljudi, ki bi mogli kvalificirano in odgovorno opozoriti na pomanjkljivosti kulturnega dela ter na slabosti razvoja. Če ne bi bilo temu tako, bi lahko razumeli, da se morajo spremeniti odnosi v kulturi, ne pa samo odnos do kulture. Potrebno je kulturno politiko razširiti z vzpostavitvijo kulturnega življenja delavskega razreda, istočasno pa je treba ustvariti pogoje za aktivno angažiranje in odločanje delavcev v kulturi in njeni politiki. Gre pravzaprav za vnašanje novih samoupravnih elementov v kulturno politiko. Teza, da naj o kulturi ne odločajo samo „kulturni“ delavci, ni bila povsod sprejeta. To se je posebno pokazalo v tistih središčih, katerih kulturnopolitični angažma je bil bistveno zožen in v katerih je bila kulturna politika reducirana na delitev kulturniškega denarja. Odnos do kulture so nekateri identificirali z obsegom sredstev zanjo. Samoupravnost ni bila uresničena. Namesto zavestnega samoupravljanja so obstajale oblike formalne

samouprave, ki so omogočale monopolizem in etatistične vplive, hkrati pa tudi enostranske programske odločitve, ki se niso opirale na realne družbene potrebe. V zadnjih letih smo zelo poredko razpravljali o idejnem aspektu kulturnega razvoja. Kulturne organizacije so mislile, da je to dolžnost političnih organizacij. To je nevtaliziralo delo kulturne organizacije. Premajhna skrb za socialistično in samoupravno opredelitev kulturnega razvoja se je pokazala v programih tako imenovanih tradicionalnih kulturnih manifestacij, ki so odnos do tradicije zreducirale na tradicionalizem in nesprejemljivo konzervativnost.

Bolj kot do sedaj se je treba osredotočiti na boj za prave kulturne vrednote. Zgražanje nad kičem, nekulturo in drugimi neokusnimi pojavi, ne more biti dovolj. To tudi ne sme biti le prostor za zakonsko manevriranje, pač pa mora biti akcija permanentna, doseči pa mora višji nivo kulturne razgledanosti in kulturnih navad. V praksi opažamo nevtalzacijo kulturne funkcije šolstva in izobraževalne funkcije kulture. Prosvetni delavci niso več usmerjeni v kulturne akcije. Eden izmed dokazov je veliko število nepismenih ter še več takih, ki so „zaman“ pismeni. Nekateri bolj cenijo prosvetnega delavca, ki piše zapisnik, kot tistega, ki vodi pevski zbor. Kulturni delavci prav tako kot kulturne ustanove niso razumeli, da s svojim, tudi pedagoškim angažiranjem, ustvarjajo pogoje za napredovanje kulture kot celote.

Vse to je nekaterim že dolgo jasno. Vendar posamezniki za energično akcijo niso dovolj.

dz

Trenutek jugoslovanskega filma

V naši kinematografiji se je zelo veliko barantalo z izmišljenimi uspehi med somišljeniki ter bežalo od neuspehov in odgovornosti v stvarnem življenju. To barantanje pomeni bolj ali manj vpeljano pravilo igre reklamatorske mitologije, ki se je v službi svojih izbranih ljubimcev nezadržno in neovirano širila v vseh popularnih jugoslovanskih časopisih in napolnjevala televizijski potrošniški prostor. Prav zaradi tega se je kot zasajena mistifikatorska obloga okoli vsega tega širila današnja buržoazna ideologija.

Takšna ali podobna je uradna kritika nekaterih filmov sodobnega jugoslovanskega filmskega ustvarjanja, ki naj bi bili zajadrali v valove sovražnih ideologij in se tam krepko in trdno zasidrali.

Komunisti centra filmskih delovnih skupnosti iz Beograda bi še dodali, da je takšno stanje v jugoslovanski kinematografiji sprožilo kopičenja konfuzije in nezadovoljstva s takšno kinematografijo in domačo filmsko produkcijo, v kateri se je nerazvito samoupravljanje odražalo kot refleks nerazvite materialne baze. Sedaj bi morali zbrati vse sile in se postaviti po robu vsem lažnim, vsem slabim in vsem zgrešenim filmom katerekoli ideološke lestvice, če seveda verjamemo, da zgrešeni filmi pomenijo lažno in zgrešeno zavest. Konstruktivni kritiki moramo odpreti vrata, naj pokaže na neorganiziranost, kontradiktornost in neodgovornost nekaterih filmskih delavcev, ki so dovolili, da se je naš film oddaljil od vsebin, kakršne bi želeli imeti, seveda od naprednejših, bolj kreativnih in bolj zavzetih.

Takšna stališča bi morala biti idejno in teoretično izhodišče za

obsodbo in idejno negiranje nekaterih jugoslovanskih sodobnih filmskih dosežkov, pa niso. Takšna stališča so se razvila šele po obsodbi komunistov centra filmskih delovnih skupnosti, ki so ocenili idejnopolitično izhodišče filma Plastični Jezus za družbeno škodljivo. Plastični Jezus je bil naenkrat ocenjen za antisocialistični film, čeprav je pisec scenarija Lazar Stojanović na beograjski akademiji za gledališče, film, radio in televizijo za to svoje diplomsko delo dobil priznanje.

Tako je začela nastajati filmska burka; pojavila so se „precizno“ izdelana mnenja, da je treba v celoti politično oceniti sodelovanje vsakega člana Zveze komunistov ter kolektiva centra filmskih delovnih skupnosti pri koprodukciji in financiranju filma Plastični Jezus. Komunisti tega centra so bili takoj zatem pozvani, naj izdelajo kritično analizo svojega angažiranja pri produkciji filmov tako imenovanega črnega vala, posebno filmov Zaseda in Rdeče klasje avtorja Živojina Pavlovića. Komunisti proizvodnih filmskih hiš, uvožno-izvoznih in distribucijskih podjetij in podjetij za predvajanje filmov so bili pozvani, naj opravijo celotno idejnopolitično analizo producerske, distribucijske ter repertoarne politike, naj ugotovijo odgovornost za idejnopolitične spodrsiljave in zagotovijo stalno nasprotovanje antisocialističnim in antisamoupravnim vplivom.

Misel ali dve

SUBJEKTIV-
NA INTERPRETACIJA DO-
GODKOV: KATJA KABANO-
VA IN MOST

KATJA KABANOVA

Kakor Smetana je tudi Janaček interpret češke folklo- re — narodne pesmi in plesa. Vendar v nasprotju s Smetano folklornih motivov ne obravnava z romantičnega stališča. V zadnjih letih ustvarjanja je Janaček vedno znova skušal ponoviti uspeh opere Jenufa. Leta 1922 je nastala Katja Kabanova, napisana po literarni predlogi dramatika Ostrovskega (Ostrovski: Nevihta — zakonska tragedija).

Po pričakovanju je premiera Janačkove opere Katja Kabanova

va naletela na medel odmev pri mariborskem občinstvu. Vzrokov za „neuspeh“ je več, prav gotovo pa je najtehtnejši vzrok delo kot tako. Mariborski operni ansambel se je resda lotil tvegane podviga, pri tem pa je verjetno nekoliko pozabil, kakšnemu občinstvu bo ponudil naštudirano delo. Moramo si biti na jasnem, da je mariborska operna kot gledališka publika v veliki meri le snobovska in hodi v opero na „plemenito“ razvedrilo. Nimamo torej opravka z občinstvom, ki bi bilo sposobno in pri volji sodelovati v zahtevnejši predstavi. Katja Kabanova sodi med „težka“ operna dela. Upoštevati bi morali dejstvo, da je to moderna opera, torej opera dvajsetega stoletja, neprijljuba pri širokem in tovrstnem občinstvu kot ga imamo v Mariboru. Takšna opera zahteva polno sodelovanje občinstva in

določeno znanje s tega področja.

Drugo vprašanje je seveda, če ni tvegano lotiti se izvedbe takšne opere z ansamblom kot je naš, mariborski. Pri mariborski izvedbi so nas presenetili nekateri sorazmerno dobri pevsko-igralski dosežki. Predvsem bi veljalo omeniti vse tri ženske vloge (Ada Sardo, Ada Tumova in Zorica Baračeva). Tako smo imeli od trenutka do trenutka res občutek, da je bilo bistvo Janačkove glasbene vizije zado- to. K temu je v veliki meri pripomogla režija Emila Freliha, ki je slonela na „vzhodnjaški“ režijski tradiciji. Operni orkester pa še vedno ostaja črna točka. Ta nikakor ne odgovarja osnovam solidne izvedbe orkestralne partiture, kar je bilo še posebej opazno pri tako ritmično in melodično zahtevnem delu kot je Katja Kabanova. Posebno medla so godala, ki jih

je številčno precej malo. Tako prihaja do zvočnega nesoraz- merja med godali, slabo intoni- ranimi pihali in solisti na odru. Adrian Grizold

MOST (DIE BRUECKE)

Tudi gledališka umetnost je lahko most med narodi.

Med gostovanjem zahodno- nemškega gledališča Die Brue- cke iz Muenchna (izvajali so sodobno priredbo Aristofanove drame Mir) smo se pogovarjali z enim izmed voditeljev tega priznanega ansambla Joostom Siebhoffom. Nadvse zanimiva sta nastanek in dosedanje delovanje tega gledališča. Leta 1960 sta ga v Južni Ameriki ustanovila igralca D. Brammer in J. Siebhoff, ki sta igrala sama v delu Karla Wicklingerja Poznate mlečno cesto. S tem delom sta gostovala v sedemdesetih državah in prepotovala vso Afriko. Po ustanovitvi je v gledališču sodelovalo vedno več priznanih gledaliških umetnikov iz vsega sveta. Repertoar, s katerim so gostovali, je obsegal vedno po eno klasično in eno sodobno delo (komedijo in dramo), torej v smislu starogr- ških gledaliških prireditev. 1969 so prvič obiskali Jugoslavijo. Gostovali so v Zagrebu, Novem Sadu, Beogradu in Skopju. Predstavili so se s parodijo na Lessingovo dramo Minna von Barnhelm. Z naslovom Die Maenner von Barnhelm in z igro Franza Kafke Grad.

Leta 1961 so prvič prepoto-ovali vso Nemčijo, Belgijo, Luxemburg, Avstrijo, Irsko in Anglijo. Kmalu so sledile reforme v konceptu gledališča in iskali so vedno več kontakta s publiko. Začeli so tudi uprizarjati happeninge in sodobna eksperimentalna dela; poskušali so tudi s „totalnim teatrom“. V istem času je gostovalo po Evropi približno 85 tako imenovanih Star teatrov.

Po uspešnem gostovanju v Mariboru, videli smo nekaj podobnega kot ob gostovanju Drame iz Ljubljane (Moliere: Improvizacija v Verseillesu in Scapinove zvijače), so nadaljevali turnejo po Jugoslaviji v Varaždinu, Osijeku, Zagrebu in Ljubljani. Za tem pa bodo nastopili v številnih kulturnih središčih Italije.

Pripetilo se je, kakor že mnogokrat, da je bilo več pomembnih kulturnih dogod- kov na isti večer. Tako nam ni preostalo nič drugega, kot da smo metali dinar, za katero prireditev bi se odločili.

Adrian Grizold

dine postavila vprašanje, zakaj je Makavejev še član Zveze komunistov Jugoslavije.

Klopčič v zmotanem jugoslovanskem filmskem vozlišču se je tako začel odmotavati in na dan so prišle marsikater skrivnosti. Ni čudno, da se je v tujem tisku v tem obdobju začela prava kampanja o čistkah v jugoslovanskem filmu in da so mnogi v inozemstvu znani filmski režiserji žrtve te čistke, med njimi Makavejev, Lazar Stojanović in Aleksander Petrovič (Kleine Zeitung, 10. marca 1973).

Ob vsem tem kresanju mnenj in idejnopolitičnem razčiščevanju smo prišli še do drugih rezultatov, ki bodo odločilno vplivali na jugoslovansko filmsko politiko. Vse organizacije za promet filmov, združene v poslovnem združenju Jugoslavija film, so dosegle sporazum o merilih in kriterijih za uvoz filmov. Na posvetovanju v Budvi, na katerem so proučevali probleme formiranja kinematografskega repertoarja, so sklepili, da bodo podjetja za promet filmov v bodoče uvažala predvsem najboljše filmske stvaritve iz vseh področij sveta, zlasti pa iz nevrščenih držav in držav v razvoju. Ta sporazum prav tako predvideva, da naj ne bi več uvažali filmov, ki pritrjujejo nizkim instinktom agresije in nasilja, kot tudi ne filmov, ki afirmirajo negativne pojave ter negativno vplivajo na ne dovolj formirane gledalce. Pričakovati je, da bo tudi takšna uvozna politika precej vplivala na domačo filmsko produkcijo in ne bo pogojevala raznorodnih idejnopolitičnih alienacij, kot smo jim lahko bili priča v najbližji preteklosti.

Posebno orožje za boj proti ideološko izkrivljenim domačim filmom bo tudi nova politika financiranja filmov. Sistem financi-

ranja filmske proizvodnje, kot so sklenili na sestanku IS SR Srbije, mora postati adekvatnejši, spremeniti se mora v tem smislu, da bo onemogočal izkoriščanje družbenih sredstev za snemanje del z reakcionarnim in protikomunističnim izročilom.

Kje je pravzaprav jugoslovanski film danes, se lahko vprašamo, če naredimo črto pod nekaterimi mislimi in stvarnimi podatki; kam je šel nekaj desetletni razvoj našega filmskega snovanja, če moramo sedaj vsak prvenec in celo vsako novost v domačem filmskem repertoaru idejnopolitično analizirati v večnem strahu, da ne bomo podpirali protisocialističnih in protisamoupravnih teženj? Kaj niso režiserji in avtorji scenarijev plod našega družbenega razvoja, torej integralni del naše družbe same?

Brez posebno globokega razmišljanja lahko ugotovimo, da smo naredili nekaj kapitalnih napak pri oblikovanju našega filmskega sistema in da so institucije, ki vzgajajo profil jugoslovanskih kulturnih vključno tudi filmskih ustvarjalcev, popolnoma zatajile in še zdaleč niso opravile in opravljale nalog, ki jim jih je nalagala celotna jugoslovanska družbena skupnost. Zaškripalo torej je, morali bomo namazati, menim pa, da ukrepi, kot smo jim bili priča pri Plastičnem Jezusu, ne bi smeli biti izhod iz kaosa, ki smo si ga s svojo nedoslednostjo sami skuhal in ne nazadnje, zavedati se moramo, da represalije v tem smislu niso ponos družbeni ureditvi, v kateri živimo in ustvarjamo. Očistiti moramo jedro, iz katerega izhajajo težnje, ki so nasprotne našim ciljem, saj prisilno in nasilno odstranjevanje posledic ne more biti ugoden pogoj za razcvet kulturnega ustvarjanja.

EDVARD PUKŠIČ

Čakati smo torej morali na film Plastični Jezus, na tega odrešenika iz plastike, da smo si lahko povedali, kar nas teži. Šele Plastični Jezus nam je omogočil, da smo izvedeli, da sta filma Zaseda in Rdeče klasje protisocialistična in protisamoupravna. Spomnimo se lahko na izjemno ugodne kritike slovenskega filma Rdeče klasje v dnevnem časopisju in ob sami premieri. Sedaj pa se še lahko kdo spomni in pokliče na odgovornost avtorje teh dveh filmov, filmske kritike, ki so film ugodno ocenili, redakcije dnevnikov in kulturnih revij in ne nazadnje gledalce, ki so si zlasti film Rdeče klasje množično ogledovali in trumoma polnili dvorane kinematografov.

In še epilog zgodbe o Plastičnem Jezusu: disciplinska komisija beograjske akademije za gledališče, film, radio in televizijo je izrekla kazni za svoje predavateljce, ki so sodelovali pri realizaciji tega filma ter delo ocenili z najvišjo možno oceno. Enega profesorja je akademija izključila, mnogim pa je izrekla zadnji javni opomin.

Jugoslovani se lahko pohvalimo še z enim filmom, ki ga bomo verjetno lahko videli le v kakšni sosednji državi. To je film Dušana Makavejeva Misterij orgazma. Osnovna organizacija ZK Dunav-filma je vsestransko proučila svoje delo in sprejela sklep o izključitvi Dušana Makavejeva iz Zveze komunistov. Osnovna organizacija Dunav filma meni, da je storila resno politično napako, ker ni proučila javne razprave takoj po projekciji tega filma. Tako je postopek začela šele tedaj, ko je iz dnevnega tiska izvedela za Makejev intervju v nekem zahodnonemškem listu, v katerem je žalil borce NOB in ko je borčevska organizacija AP Vojvo-

Doslej smo v Katedri spoštovali – če že ne študentskega lista pa vsaj oglasni list IO mariborskih študentov. Predvsem politične članke smo imeli za prav toliko modro kot izbrano sredstvo kako bralcu – študentu odtujiti smisel do tovrstnega branja.

Izšla je druga številka Krpanovega lista, glasila študentov VEKS. Ker se nam v njem zahvaljujejo za pohvalno kritiko prve številke, jih sedaj ne bomo več pohvalili.

pe r iskop

T kok TISK

T KOT TISK

Že dolgo si razbijamo glave, kaj nam je storiti, da bi si zagotovili učbenike, ki bi bili pristopni tudi po cenah. Pravzaprav je v okviru študentske organizacije cilj širši: gre namreč za to, da bi sami zase mogli postoriti to in ono, za kar smo do sedaj dajali težke denarje tiskarnam. Kot smo že povedali, gre za tiskanje učbenikov pa tudi brošur, ki jih občasno natisne Združenje visokošolskih zavodov in katere namen je informiranje srednješolcev o možnostih študija na mariborskih višjih in visoki šoli. Najbrž ne moremo spregledati visokih stroškov, ki jih ima Katedra – povzročajo jih kajpak tisk. K temu lahko prištejemo še občasne plakate, ki jih izdaja izvršni odbor itd. itd.

Vse to zahteva akcijo. To naj bi bil nakup lastnih naprav, ki bi nam omogočale ceneno, hitro opravljanje storitev. Misel ni utopična, saj nabavna cena naprav ni strašno visoka in, kot smo ugotovili pri površnih posvetih, bi bilo mogoče amortizirati vrednost le-teh priprav v relativno kratkem času, vsekakor krajšem, kot je poprečen čas študija na poprečni mariborski višji šoli. Seveda v resnici ni vse tako lepo in jasno, kot bi bilo moč sklepati po teh besedah. Zagotoviti je treba namreč sredstva za nakup tiskarskih naprav, delovno silo, predvsem pa prostor. To niso nerešljivi problemi in bi se jih dalo s sodelovanjem vseh študentskih specializiranih organizacij in Združenja visokošolskih zavodov rešiti. Pobuda je najbrž vredna premisleka, treznega premisleka, ki naj odloči, kaj je in kaj ni racionalno. Če pomislimo, da bi tovrstna pridobitev močno pospešila tiskanje literature, ki jo študentje želijo dobiti po pristopnih cenah, če pomislimo na možnost tiskanja uspešnih (ali tudi ne) znanstveno-raziskovalnih nalog (Kidričeve nagrade) in na potrebe, ki jih bo Maribor kot novo univerzitetno središče gotovo imel, pa jih sedaj še ne čuti, potem se bomo premisleka gotovo lotili zagnano. In morda bi se lahko iz tega izcimila kakšna študentska založba.

D. Z.

Resnični revolucionarji so si zlomili vrat največkrat tedaj, kadar so začeli pisati revolucijo z veliko začetnico, povzdigovati revolucijo skoraj v nekakšno božanstvo...

Lenin

Anarhizem je bil pogosto svojevrstna kazen za oportunistične grehe delavskega gibanja.

LENIN

Zatorej ravna delavec, ki više ceni politično združitev z buržoazijo „svojega“ naroda kot pa popolno enotnost s proletarci vseh narodov, v nasprotju s svojimi koristmi, v nasprotju s koristmi socializma in koristmi demokracije.

Krokar je sedel na veji in držal v kljunu kos kruha. Lisica, ki je bila presneto lačna, je pod drevesom premišljala, kako bi prišla do kruha. Predlagala je krokarju, naj ji nekaj zapoje. Vendar je bil krokarček pameten fant; lisici je ustregel, pred tem pa je kruh dal pod desno perutnico. Lisica se je zamislila: kaj sedaj. Pohvalila je krokarjeva krila ter mu dejala, da najbrž dobro leta s tako močnimi krili. In krokar, bistra glava, je spravil kruh nazaj v kljun ter lisici pokazal, kako zna leteti. Kaj sedaj? Končno se lisica spomni rešitve. Krokarju je ponudila dobro plačilo, če bi ji storil uslugo: njeni bolni teti bi moral odnesti pismo. Toda sedaj se je krokar zamislil: če nesem pismo, ne morem imeti v kljunu kosa kruha. Pod peruti ga tudi ne morem nositi, ker peruti potrebujem za letenje. Pa je našel izhod. Lisica naj mu vsebino pisma prebere, on pa si jo bo zapomnil in lisicini teti sporočil, kar je bilo potrebno. Lisica se je znašla v škripcih. Vendar, če ni hotela izgubiti krokarjevega zaupanja, je morala storiti natanko to, kar ji je predlagal. Lisica bere pismo, krokar pa se nenadoma prične smejati; najbrž zaradi vsebine pisma. In v tistem – o groza – mu je kosček kruha padel iz kljuna na tla. Kako je bil krokarček žalosten! In kako lisica vesela! In kaj smo se naučili? Ne smej se pismu, ker boš izgubil svoj kos kruha!

Na seji uredniškega odbora smo slišali naslednji dialog:
„Ali bo naslednja Katedra likovno tematsko urejena?“
„Ne, ne! Prevladovala bodo svetle barve!“

20. maja je Študentski servis kot pokrovitelj organiziral turnir v malem nogometu v „luknji“, ki je bila tisti dan bolj kotel. Prvo mesto je osvojila ekipa predsedstva domske skupnosti. Takoj pa velja omeniti žrtve za doseženi uspeh: namesto osveževanja s pivom, ki je bilo na razpolago, se je ta ekipa povsem distancirala od drugih in se nacejala z vodo. Sicer res z mineralno in z deitom, toda – saj vemo že dolgo, da voda še čevljem škodi.

Drugo je bilo moštvo KUD Študent, ki je poskrbelo za dobro navijanje v pevskega smislu. Toda navijali so zato, da bi domska skupnost vsaj eno tekmo izgubila. To je resnici na ljubo treba povedati. Tretji je bil IO SŠ MVZ, ki pa ni poskrbel za nobeno atrakcijo, če abstrahiramo, da je premagal nogometno moštvo Katedre. Katedra je bila brez zmage zadnja, vendar je potrebno omeniti njeno moralno zmago: nihče v tem moštvu se namreč ni razburjal zaradi izgubljenih tekem. Mogoče le tu in tam kdo, ko je zmanjkalo piva. Sploh pa velja med katedraši olimpijsko načelo: „Važno je sodelovati!“

Študentje PA razstavljajo svoja likovna dela na VEKS. Primerilo pa se je, da nekdo, ki je risal golo moško telo, ni upal narisati penisa. Upamo, da pri risanju ni uporabljal ogledala.

Napisal sem članek o naši sedanji kmetijski politiki, pa sem ga umaknil iz redakcije, ker na koncu nisem dojel bistva, kakor tudi v naši kmetijski politiki nihče ne ve, za kaj gre.

T. C.